

**Formelsamling for matematik
niveau B og A på
højere handelseksamen**

**Undervisningsministeriet
Erhvervsskoleafdelingen 1997**

Formelsamling for matematik niveau B og A på højere handelseksamen

Udgivet af Undervisningsministeriet,
Erhvervsskoleafdelingen 1997

1. udgave, 3. oplag. Januar 2001. 2000 stk.

Udarbejdet til faget matematik ved bekendtgørelse nr. 463 af 9. juni 1995 om
den erhvervsgymnasiale uddannelse til højere handelseksamen.

Bestilles hos (UVM-7-326) sæt à 10 stk., (UVM-7-327) enkeltteksemplarer, hos
Undervisningsministeriets Forlag,
Strandgade 100 D
1401 København K.
Tlf. 3392 5220
Fax 3392 5219
E-mail: forlag@uvm.dk
eller hos boghandlere

Tryk: Boisen & Nielsen A/S

Indholdsfortegnelse

Niveau B

Procentregning.....	5
Rentesregning	6
Annuitetsregning.....	7
Potensregneregler	8
Linie	9
Parabel.....	11
Trekant	12
Funktion	14
Polynomier	16
Asymptote for polynomiumsbrøk	18
Ekspontielle funktioner	19
Logaritmefunktioner	21
Potensfunktioner.....	23
Trigonometriske funktioner	26
Lineær funktion i to variable	30
Differentialregning	31
Deskriptiv statistik.....	33
Sandsynlighedsregning.....	37
Stokastisk variabel	38
Binomialfordeling.....	39
Normalfordeling	40

Niveau A

Vektorer i planen	43
Linie i planen.....	47
Afstand i planen	48
Parabel.....	49
Cirkel.....	50
Ellipse	51
Hyperbel	52
Kvadratisk funktion i to variable	53
Integralregning.....	54
Numerisk integration	57
Differentialligninger	58
Sandsynlighedsregning.....	59
Stokastisk variabel	62
Binomialfordeling.....	64
Normalfordeling	66
Konfidensinterval	68

Areal	71
--------------------	----

Matematiske symboler	72
-----------------------------------	----

Stikordsregister for niveau B	76
--	----

Stikordsregister for niveau A	78
--	----

Procentregning

En pris stiger et år med 6%, det næste år med 4%, og det næste år igen med 12%. Den gennemsnitlige rentefod er

$$r = \sqrt[3]{(1+0,06) \cdot (1+0,04) \cdot (1+0,12)} - 1 = 0,0728$$

Den gennemsnitlige procentvise prisstigning pr. år er 7,28%.

Værdien -2 antages at have vægten $0,7$ og værdien 6 vægten $0,3$. Det vejede gennemsnit af -2 og 6 er

$$x = (-2) \cdot 0,7 + 6 \cdot 0,3 = 0,4$$

Tabellen viser priser for en vare i 2 forskellige år.

År	1990	1995
Pris	45	54

Indekstallet for 1995 med basisår 1990 er

$$I = \frac{54 \cdot 100}{45} = 120$$

Gennemsnitlig procent

Gennemsnitlig rentefod r

af $r_1, r_2, \dots, r_n$

$$r = \sqrt[n]{(1+r_1) \cdot (1+r_2) \cdot \dots \cdot (1+r_n)} - 1 \quad (1)$$

Vejet gennemsnit

Vejet gennemsnit x

af $x_1, x_2, \dots, x_n$

med vægte $r_1, r_2, \dots, r_n$

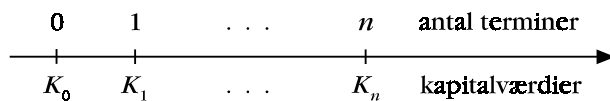
$$x = x_1 \cdot r_1 + x_2 \cdot r_2 + \dots + x_n \cdot r_n \quad (2)$$

Indekstal

Indekstal I for et år med værdi t ud fra et basisår med værdi b

$$I = \frac{t \cdot 100}{b} \quad (3)$$

Rentesregning

Startkapital K_0

Rentefod r pr. termin

Antal terminer n

Kapital K_n efter n terminer

Fremskrivning

400 kr., der forrentes med 6% p.a.,
er efter 5 år vokset til

$$K_5 = 400 \cdot (1 + 0,06)^5 = 535,29 \text{ kr.}$$

$$K_n = K_0 \cdot (1 + r)^n \quad (4)$$

Tilbageskrivning

Det beløb, der forrentet med 6%
p.a. og som efter 8 år er vokset til
1500 kr., er

$$K_0 = 1500 \cdot (1 + 0,06)^{-8} = 941,12 \text{ kr.}$$

$$K_0 = K_n \cdot (1 + r)^{-n} \quad (5)$$

Effektiv rente

Hvis renten er 2% pr. måned, så er
den effektive rentefod p.a.

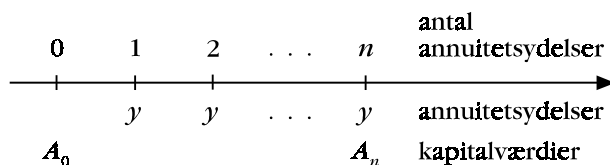
$$i = (1 + 0,02)^{12} - 1 = 0,2682$$

Den effektive rentefod i pr. n terminer

$$i = (1 + r)^n - 1 \quad (6)$$

Den effektive rente i procent p.a. er
26,82%.

Annuitetsregning

Hovedstol A_0

Rentefod r pr. termin

Antal annuitetsydelse n

Annuitetsydelse y

Kapital A_n efter n annuitetsydelse

Fremtidsværdi af en annuitet

Opsparingsformlen

Der indbetales 100 kr. hvert år i alt 4 gange, og renten er 5% p.a. Værdien efter sidste indbetaling er

$$A_4 = 100 \cdot \frac{(1 + 0,05)^4 - 1}{0,05} = 431,01 \text{ kr.}$$

$$A_n = y \cdot \frac{(1 + r)^n - 1}{r} \quad (7)$$

Nutidsværdi af en annuitet

Gældsformlen

Et lån tilbagebetales med 8 på hinanden følgende månedlige ydelser på 50 kr. Renten er 2% pr. måned. Lånets hovedstol er

$$A_0 = 50 \cdot \frac{1 - (1 + 0,02)^{-8}}{0,02} = 366,27 \text{ kr.}$$

$$A_0 = y \cdot \frac{1 - (1 + r)^{-n}}{r} \quad (8)$$

Annuitetsydelse

Amortisationsformlen

Den månedlige ydelse på et sædvanligt annuitetslån på 900 kr., der forrentes med 2% pr. måned og som har en løbetid på 6 måneder, er

$$y = 900 \cdot \frac{0,02}{1 - (1 + 0,02)^{-6}} = 160,67 \text{ kr.}$$

$$y = A_0 \cdot \frac{r}{1 - (1 + r)^{-n}} \quad (9)$$

Potensregeln

$$x^7 \cdot x^4 = x^{7+4} = x^{11}$$

$$\frac{x^7}{x^4} = x^{7-4} = x^3$$

$$(x^3)^2 = x^{3 \cdot 2} = x^6$$

$$(x \cdot y)^5 = x^5 \cdot y^5$$

$$\left(\frac{x}{y}\right)^5 = \frac{x^5}{y^5}$$

$$x^{-3} = \frac{1}{x^3}$$

$$\sqrt{x} = x^{\frac{1}{2}}$$

$$\sqrt{x^3} = x^{\frac{3}{2}}$$

$$x^s \cdot x^t = x^{s+t} \quad (10)$$

$$\frac{x^s}{x^t} = x^{s-t} \quad (11)$$

$$(x^s)^t = x^{s \cdot t} \quad (12)$$

$$(x \cdot y)^s = x^s \cdot y^s \quad (13)$$

$$\left(\frac{x}{y}\right)^s = \frac{x^s}{y^s} \quad (14)$$

$$x^0 = 1 \quad (15)$$

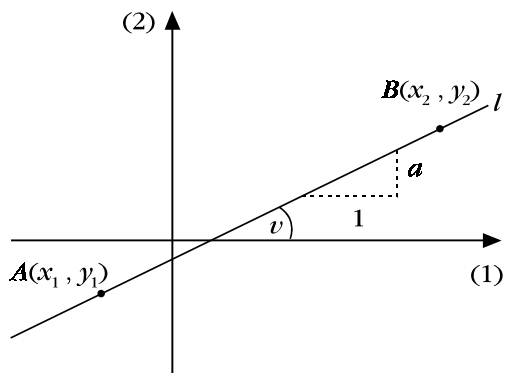
$$x^{-s} = \frac{1}{x^s} \quad (16)$$

$$\sqrt[s]{x} = x^{\frac{1}{s}} \quad (17)$$

$$\sqrt[t]{x^s} = x^{\frac{s}{t}} \quad (18)$$

Linie

Hældningskoefficient for linie

Linien, der går gennem punkterne $A(-1,2)$ og $B(3,0)$ har hældningskoefficienten

$$a = \frac{0-2}{3-(-1)} = -\frac{1}{2}$$

En linie, der danner en vinkel på 120° med 1. akse, har hældningskoefficienten

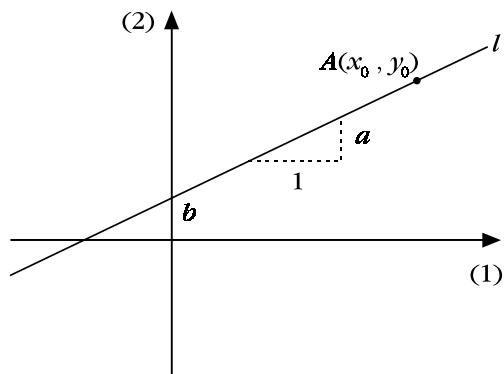
$$a = \tan 120^\circ = -\sqrt{3}$$

Hældningskoefficient (stigningstal) a for linien l

$$a = \frac{y_2 - y_1}{x_2 - x_1} \quad (19)$$

$$a = \tan v \quad (20)$$

Ligning for linie

Linien gennem 6 på 2. akse med hældningskoefficienten -2 har ligningen

$$y = -2x + 6$$

Linien gennem $A(-1, 2)$ med hældningskoefficienten $-\frac{1}{2}$ har en ligning bestemt ved

$$y - 2 = -\frac{1}{2}(x - (-1))$$

$\Leftrightarrow$

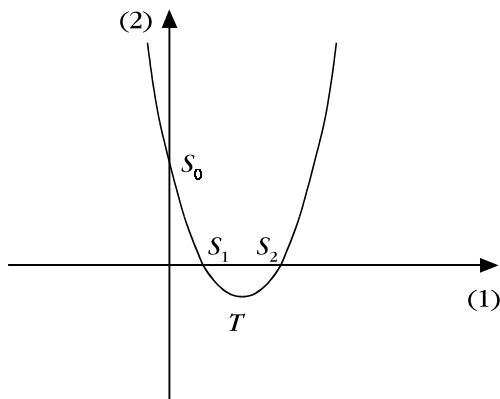
$$y = -\frac{1}{2}x + 1\frac{1}{2}$$

Ligning for linien l

$$y = ax + b \tag{21}$$

$$y - y_0 = a(x - x_0) \tag{22}$$

Parabel

En parabel har ligningen

$$y = \frac{1}{2}x^2 - x - 4$$

$$d = (-1)^2 - 4 \cdot \frac{1}{2} \cdot (-4) = 9$$

$$T = \left(\frac{-(-1)}{2 \cdot \frac{1}{2}}, \frac{-9}{4 \cdot \frac{1}{2}} \right) = (1, -4\frac{1}{2})$$

$$S_1 = \left(\frac{-(-1) - \sqrt{9}}{2 \cdot \frac{1}{2}}, 0 \right) = (-2, 0)$$

$$S_2 = \left(\frac{-(-1) + \sqrt{9}}{2 \cdot \frac{1}{2}}, 0 \right) = (4, 0)$$

$$S_0 = (0, -4)$$

Ligning for parabel med symmetriakse parallel med andenaksen

$$y = ax^2 + bx + c \quad (23)$$

Diskriminant d

$$d = b^2 - 4ac \quad (24)$$

Toppunkt T

$$T = \left(\frac{-b}{2a}, \frac{-d}{4a} \right) \quad (25)$$

Skæringspunkter S_1 og S_2 med førsteaksen

$$S_1 = \left(\frac{-b - \sqrt{d}}{2a}, 0 \right) \quad (26)$$

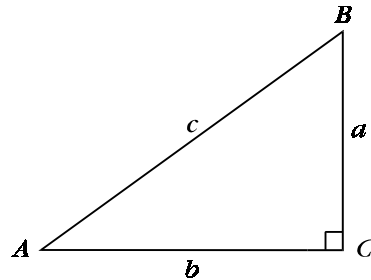
$$S_2 = \left(\frac{-b + \sqrt{d}}{2a}, 0 \right)$$

Skæringspunkt S_0 med andenaksen

$$S_0 = (0, c) \quad (27)$$

Trekant

Retvinklet trekant

I en retvinklet trekant ABC med $\angle C = 90^\circ$, $a = 5$ og $b = 12$ er c bestemt ved

$$5^2 + 12^2 = c^2$$
$$c = \sqrt{5^2 + 12^2} = 13$$

$$a^2 + b^2 = c^2 \quad (28)$$

$$\sin A = \frac{a}{c} \quad (29)$$

$$\sin B = \frac{b}{c}$$

$$\cos A = \frac{b}{c} \quad (30)$$

$$\cos B = \frac{a}{c}$$

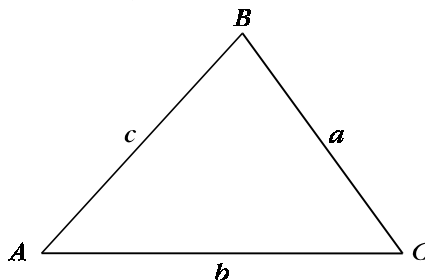
Vinkel A er bestemt ved

$$\tan A = \frac{5}{12} = 0,4167$$
$$\angle A = 22,6^\circ$$

$$\tan A = \frac{a}{b} \quad (31)$$

$$\tan B = \frac{b}{a}$$

Vilkårlig trekant

I en trekant ABC
med $a = 5$, $b = 9$ og $c = 6$
er vinkel C bestemt ved

$$\begin{aligned}6^2 &= 5^2 + 9^2 - 2 \cdot 5 \cdot 9 \cdot \cos C \\ \Leftrightarrow \\ \cos C &= \frac{5^2 + 9^2 - 6^2}{2 \cdot 5 \cdot 9} = 0,7778 \\ \angle C &= 38,9^\circ\end{aligned}$$

I en trekant ABC med
 $\angle A = 40^\circ$, $\angle B = 80^\circ$ og $b = 5$
er a bestemt ved

$$\begin{aligned}\frac{a}{\sin 40^\circ} &= \frac{5}{\sin 80^\circ} \\ \Leftrightarrow \\ a &= \frac{5 \cdot \sin 40^\circ}{\sin 80^\circ} = 3,26\end{aligned}$$

En trekant ABC med
 $\angle C = 40^\circ$, $a = 5$ og $b = 7$
har arealet

$$T = \frac{1}{2} \cdot 5 \cdot 7 \cdot \sin 40^\circ = 11,25$$

Cosinusrelationerne

$$\begin{aligned}c^2 &= a^2 + b^2 - 2ab \cos C \\ b^2 &= a^2 + c^2 - 2ac \cos B \\ a^2 &= b^2 + c^2 - 2bc \cos A\end{aligned} \tag{32}$$

Sinusrelationerne

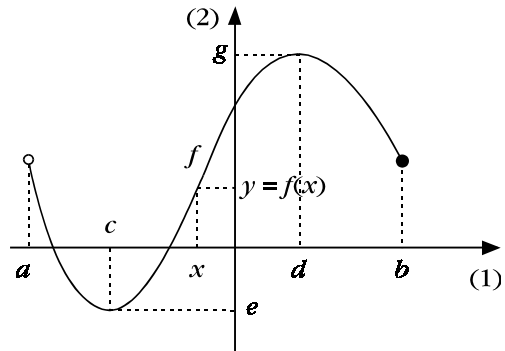
$$\frac{a}{\sin A} = \frac{b}{\sin B} = \frac{c}{\sin C} \tag{33}$$

Areal T af trekant

$$\begin{aligned}T &= \frac{1}{2} ab \sin C \\ T &= \frac{1}{2} bc \sin A \\ T &= \frac{1}{2} ac \sin B\end{aligned} \tag{34}$$

Funktion

Funktionsbegrebet

Figuren viser grafen for en funktion f .

Definitionsmængden for f

Definitionsmængden for f er grafens udstrækning målt på 1. akse (35)

$$\text{Dm}(f) =]a; b]$$

Værdimængden for f

Værdimængden for f er grafens udstrækning målt på 2. akse (36)

$$\text{Vm}(f) = [e; g]$$

Funktionsværdi $y = f(x)$

$f(x)$ er andenkoordinaten til det punkt på grafen, som har førstekoordinaten x (37)

Monotoniintervallerne for f

f er aftagende i $]a; c]$

f er voksende i $[c; d]$ (38)

f er aftagende i $[d; b]$

$$f(x) = 2x - 3$$

$$g(x) = x + 1$$

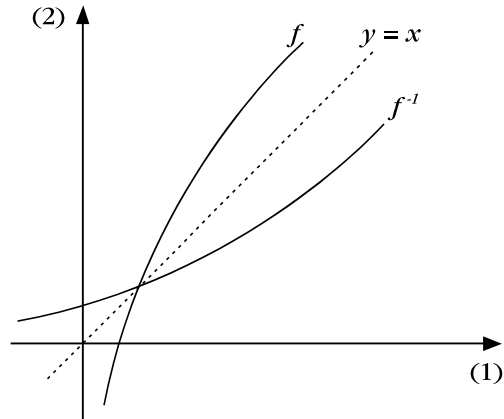
$$(f \circ g)(x) = 2(x + 1) - 3 = 2x - 1$$

Sammensat funktion

Den sammensatte funktion $f \circ g$ af to funktioner f og g

$$(f \circ g)(x) = f(g(x)) \quad (39)$$

Omvendt funktion

Den omvendte funktion f^{-1} til en funktion f

$$y = f(x) \Leftrightarrow x = f^{-1}(y) \quad (40)$$

$$f(x) = 2x - 3$$

$$y = 2x - 3 \Leftrightarrow x = \frac{1}{2}y + 1\frac{1}{2}$$

Med x som uafhængig variabel er en forskrift for f^{-1}

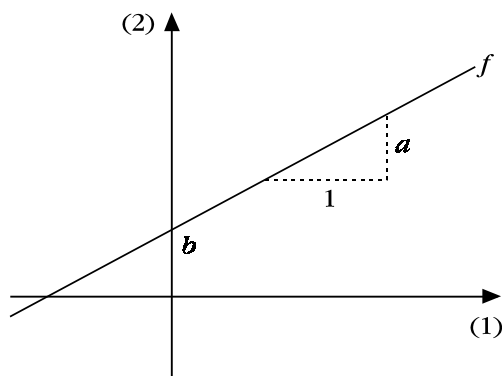
$$f^{-1}(x) = \frac{1}{2}x + 1\frac{1}{2}$$

Polynomier

Lineær funktion

$$f(x) = ax + b$$

(41)

Grafen for f er en ret linie i et sædvanligt koordinatsystem.

$$f(x) = 2x^2 - 4x - 6$$

$$d = 64$$

$$x_1 = -1, \quad x_2 = 3$$

$$f(x) = 2x^2 - 4x - 6 = 2(x+1)(x-3)$$

$$f(x) = 2x^3 - x^2 + 3x - 4$$

De mulige rationale nulpunkter er

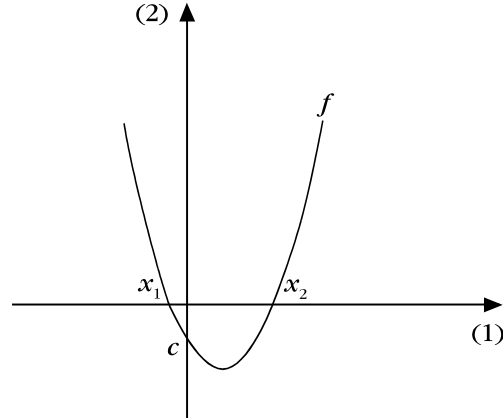
$$\frac{p}{q} = \frac{\pm 1, \pm 2, \pm 4}{\pm 1, \pm 2} = \pm 1, \pm 2, \pm 4, \pm \frac{1}{2}$$

Da 1 er et nulpunkt i f ,
går $(x-1)$ op i $f(x)$ og

$$(2x^3 - x^2 + 3x - 4) : (x-1) = 2x^2 + x + 4$$

Andengradspolynomium

$$f(x) = ax^2 + bx + c \quad (42)$$

Grafen for f er en parabel.

Diskriminant d

$$d = b^2 - 4ac \quad (43)$$

Nulpunkter (rødder) x_1 og x_2

$$x_1 = \frac{-b - \sqrt{d}}{2a}, \quad x_2 = \frac{-b + \sqrt{d}}{2a} \quad (44)$$

Faktorisering

$$f(x) = ax^2 + bx + c = a(x - x_1)(x - x_2) \quad (45)$$

Polynomium af grad n

$$f(x) = a_n x^n + a_{n-1} x^{n-1} + \dots + a_1 x + a_0 \quad (46)$$

Mulig rational nulpunkt (rod) $\frac{p}{q}$ i et polynomium med heltallige koefficienter

$$p \text{ går op i } a_0 \text{ og } q \text{ går op i } a_n \quad (47)$$

Division med $(x-t)$

t er nulpunkt i f

$$\Leftrightarrow (x-t) \text{ går op i } f(x) \quad (48)$$

Asymptote for polynomiumsbrøk

$$f(x) = \frac{x-2}{3x^2+5}$$

Da tællergrad < nævnergrad er $y = 0$ en vandret asymptote

$$f(x) = \frac{4x^2-2}{3x^2+5}$$

Da tællergrad = nævnergrad er

$y = \frac{4}{3}$ en vandret asymptote

$$f(x) = \frac{x^2-3}{2x+4}$$

Da tællergrad er én større end nævnergrad er

$y = \frac{1}{2}x - 1$ en skrå asymptote,

idet $f(x) = \frac{x^2-3}{2x+4} = \frac{1}{2}x - 1 + \frac{1}{2x+4}$

$$f(x) = \frac{x^2-3}{2x+4}$$

Da -2 er nævnerpunkt men ikke tællerpunkt er

$x = -2$ en lodret asymptote

$$f(x) = \frac{g(x)}{h(x)} \quad (49)$$

Vandret asymptote

Hvis tællergrad < nævnergrad, så er $y = 0$ en vandret asymptote (50)

Hvis tællergrad = nævnergrad, så er (51)

$y = \frac{a_n}{b_n}$ en vandret asymptote, hvor

$$g(x) = a_n x^n + \dots + a_1 x + a_0 \text{ og}$$

$$h(x) = b_n x^n + \dots + b_1 x + b_0$$

Skrå asymptote

Hvis tællergrad = nævnergrad + 1, så er (52)

$y = ax + b$ en skrå asymptote,

hvor $f(x) = ax + b + \frac{r(x)}{h(x)}$, og graden af r er mindre end graden af h

Lodret asymptote

Hvis k er nulpunkt i nævner men ikke i tæller, så er (53)

$x = k$ en lodret asymptote

Ekspontielle funktioner

Ekspontialfunktion med grundtal a

$$f(x) = a^x \quad (54)$$

Den naturlige eksponentialfunktion

$$f(x) = e^x \quad (55)$$

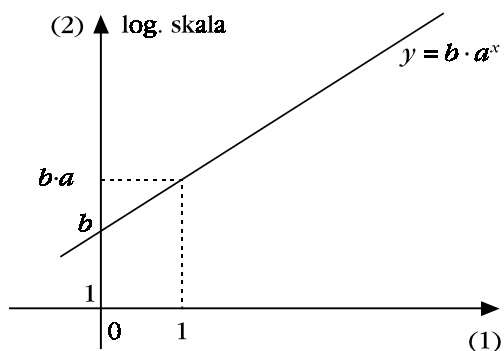
Ekspontielt voksende/aftagende funktion

Fremskrivningsfaktor a

Relativ tilvækst r

Begyndelsesværdi b

$$f(x) = ba^x = b(1+r)^x \quad (56)$$

Grafen er en ret linie i et enkeltlogaritmisk koordinatsystem.

En eksponentiel funktion

$f(x) = ba^x$ er fastlagt ved $f(1) = 120$

og $f(4) = 405$.

Fremskrivningsfaktoren er

$$a = \sqrt[4-1]{\frac{405}{120}} = 1,5$$

En eksponentiel funktion

$f(x) = ba^x$ er fastlagt ved $a = 1,5$

og $f(4) = 405$.

Begyndelsværdien er

$$b = 405 \cdot 1,5^{-4} = 80$$

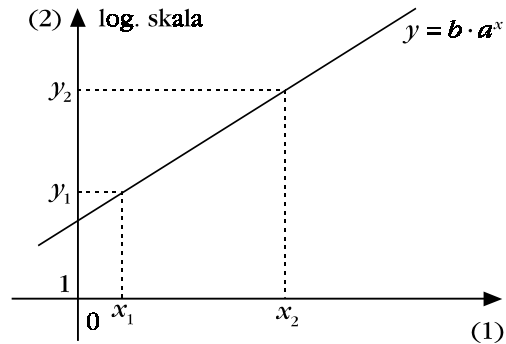
Fordoblingskonstanten for

$f(x) = 80 \cdot 1,5^x$ er

$$T_2 = \frac{\ln 2}{\ln(1,5)} = 1,71$$

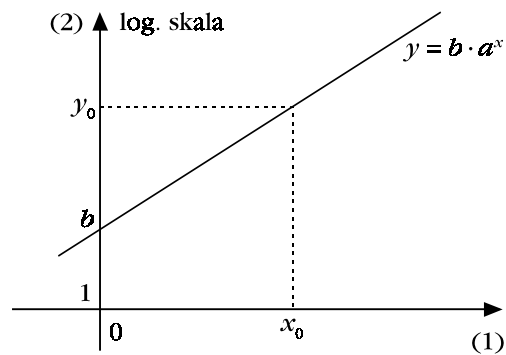
$$2 \cdot 3^x = 10 \Leftrightarrow x = \frac{\ln\left(\frac{10}{2}\right)}{\ln 3} = 1,465$$

Fremskrivningsfaktor a

$$a = x_2 - x_1 \sqrt{\frac{y_2}{y_1}} = \left(\frac{y_2}{y_1}\right)^{\frac{1}{x_2 - x_1}} \quad (57)$$

Begyndelsværdi b

$$b = y_0 a^{-x_0} \quad (58)$$

Fordoblingskonstant T_2

$$T_2 = \frac{\ln 2}{\ln a} \quad (59)$$

Halveringskonstant $T_{\frac{1}{2}}$

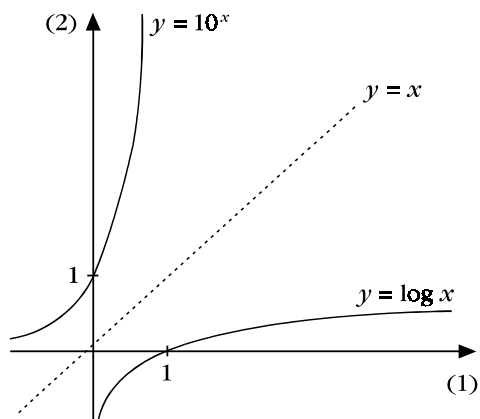
$$T_{\frac{1}{2}} = \frac{\ln\left(\frac{1}{2}\right)}{\ln a} \quad (60)$$

Eksponentiel ligning

$$ba^x = y \Leftrightarrow x = \frac{\ln\left(\frac{y}{b}\right)}{\ln a} = \frac{\ln y - \ln b}{\ln a} \quad (61)$$

Logaritmefunktioner

Logaritmefunktionen med grundtal 10, log

Regneregler

$$y = 10^x \Leftrightarrow x = \log y \quad (62)$$

$$x = 10^{\log x} = \log(10^x) \quad (63)$$

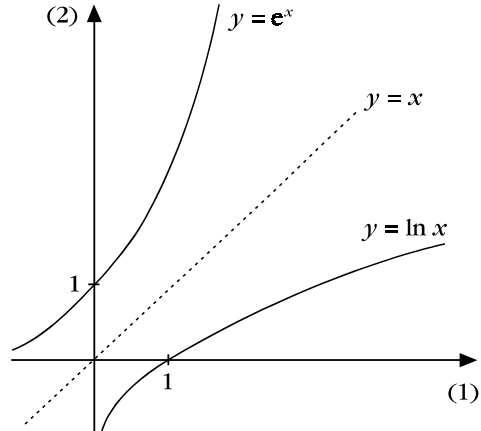
$$\log 10 = 1 \quad (64)$$

$$\log(x \cdot y) = \log x + \log y \quad (65)$$

$$\log\left(\frac{x}{y}\right) = \log x - \log y \quad (66)$$

$$\log(a^x) = x \cdot \log a \quad (67)$$

Den naturlige logaritmefunktion ln

Regneregler

$$y = e^x \Leftrightarrow x = \ln y \quad (68)$$

$$x = e^{\ln x} = \ln(e^x) \quad (69)$$

$$\ln e = 1 \quad (70)$$

$$\ln(x \cdot y) = \ln x + \ln y \quad (71)$$

$$\ln\left(\frac{x}{y}\right) = \ln x - \ln y \quad (72)$$

$$\ln(a^x) = x \cdot \ln a \quad (73)$$

Sammenhæng mellem log og ln

$$\log x = \frac{\ln x}{\ln 10} \quad (74)$$

$$\ln x = \frac{\log x}{\log e} \quad (75)$$

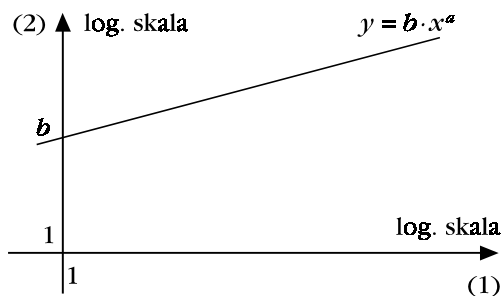
Potensfunktioner

Potensfunktion med eksponent a

$$f(x) = x^a \quad (76)$$

Funktion der er proportional med potensfunktion

$$f(x) = bx^a \quad (77)$$

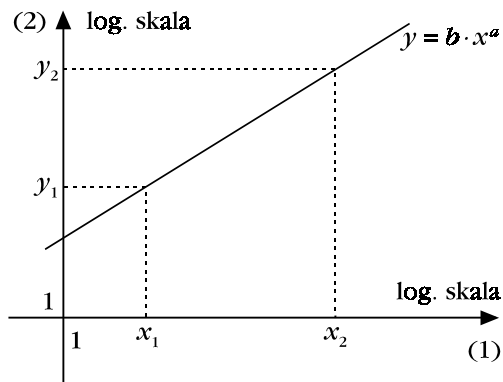
Grafen er en ret linie i et dobbeltlogaritmisk koordinatsystem.

En potensfunktion $f(x) = bx^a$ er fastlagt ved $f(2) = 6$ og $f(8) = 96$.

Eksponenten er

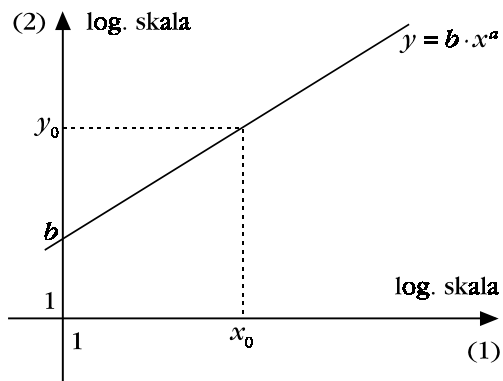
$$a = \frac{\ln\left(\frac{96}{6}\right)}{\ln\left(\frac{8}{2}\right)} = 2$$

Eksponent a

$$a = \frac{\ln\left(\frac{y_2}{y_1}\right)}{\ln\left(\frac{x_2}{x_1}\right)} = \frac{\ln y_2 - \ln y_1}{\ln x_2 - \ln x_1} \quad (78)$$

Bestemmelse af b

En potensfunktion $f(x) = bx^a$ er fastlagt ved $a = 2$ og $f(8) = 96$. b er

$$b = 96 \cdot 8^{-2} = 1,5$$

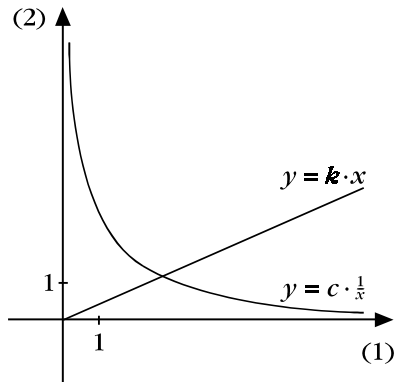
$$b = y_0 x_0^{-a} \quad (79)$$

Potensligning

$$2x^3 = 10 \Leftrightarrow x = \sqrt[3]{\frac{10}{2}} = 1,710$$

$$bx^a = y \Leftrightarrow x = \sqrt[a]{\frac{y}{b}} = \left(\frac{y}{b}\right)^{\frac{1}{a}} \quad (80)$$

Proportionalitet

Ligfrem proportionalitet

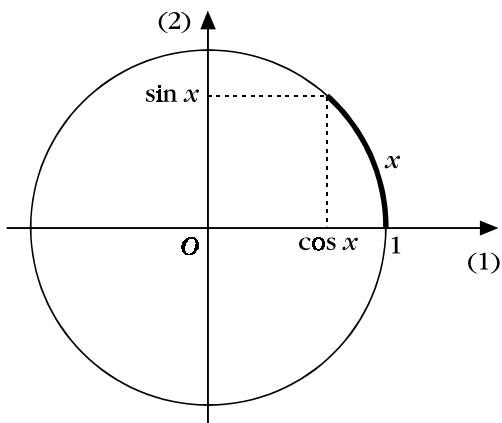
$$y = k \cdot x \Leftrightarrow \frac{y}{x} = k \quad (81)$$

Omvendt proportionalitet

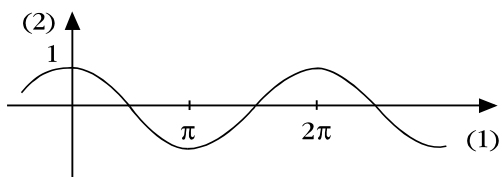
$$y = c \cdot \frac{1}{x} \Leftrightarrow x \cdot y = c \quad (82)$$

Trigonometriske funktioner

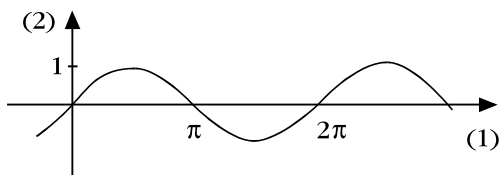
Cosinus og sinus

Graf for cos

Graf for sin

x	0	$\frac{\pi}{2}$	π	$\frac{3\pi}{2}$	2π
$\cos x$	1	0	-1	0	1

x	0	$\frac{\pi}{2}$	π	$\frac{3\pi}{2}$	2π
$\sin x$	0	1	0	-1	0

Regneregler

$$(\cos x)^2 + (\sin x)^2 = 1 \quad (83)$$

$$\cos(x + 2\pi) = \cos x \quad (84)$$

$$\sin(x + 2\pi) = \sin x$$

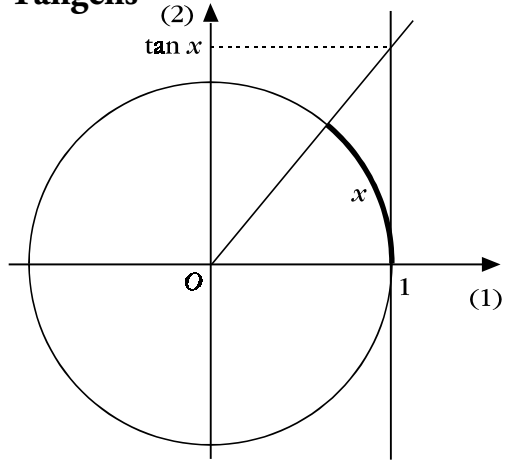
$$\cos(-x) = \cos x \quad (85)$$

$$\sin(-x) = -\sin x$$

$$\cos(\pi - x) = -\cos x \quad (86)$$

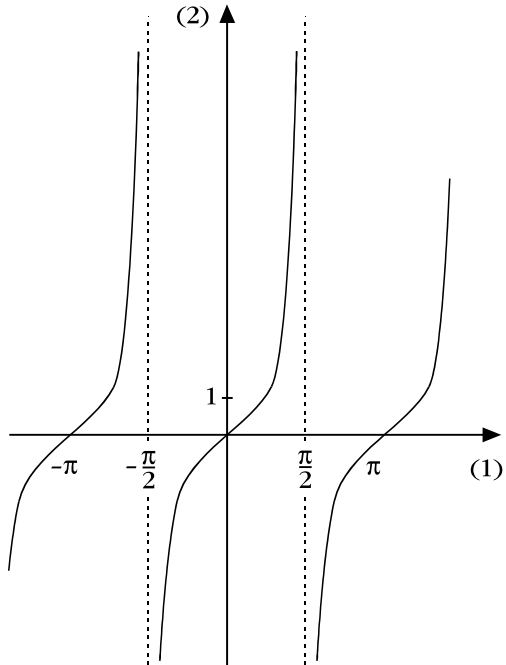
$$\sin(\pi - x) = \sin x$$

Tangens

$$\tan x = \frac{\sin x}{\cos x} \quad (87)$$

Graf for tan

x	$-\frac{\pi}{4}$	0	$\frac{\pi}{4}$
$\tan x$	-1	0	1

Regneregler

$$\tan(x + \pi) = \tan x \quad (88)$$

$$\tan(-x) = -\tan x \quad (89)$$

Specielle funktionsværdier

Grader	0°	30°	45°	60°	90°
Radiantal	0	$\frac{\pi}{6}$	$\frac{\pi}{4}$	$\frac{\pi}{3}$	$\frac{\pi}{2}$
sin	0	$\frac{1}{2}$	$\frac{\sqrt{2}}{2}$	$\frac{\sqrt{3}}{2}$	1
cos	1	$\frac{\sqrt{3}}{2}$	$\frac{\sqrt{2}}{2}$	$\frac{1}{2}$	0
tan	0	$\frac{\sqrt{3}}{3}$	1	$\sqrt{3}$	-

(90)

$$\cos x = 0,2$$

$$x = \pm 1,3694 + p \cdot 2\pi \quad , \quad p \in \mathbb{Z}$$

$$\sin x = 0,6$$

$$x = \begin{cases} 0,6435 + p \cdot 2\pi \\ \pi - 0,6435 + p \cdot 2\pi \end{cases} \quad p \in \mathbb{Z}$$

$\Leftrightarrow$

$$x = \begin{cases} 0,6435 + p \cdot 2\pi \\ 2,4981 + p \cdot 2\pi \end{cases} \quad p \in \mathbb{Z}$$

$$\tan x = 1,4$$

$$x = 0,9505 + p \cdot \pi \quad , \quad p \in \mathbb{Z}$$

Trigonometriske grundligninger

$$\cos x = a \quad (91)$$

$$\sin x = a \quad (92)$$

$$\tan x = a \quad (93)$$

$$f(x) = 3 \cdot \cos(4x + 1) + 5$$

$$f(x) = 3 \cdot \sin(4x + 1) + 5$$

Perioden for

$$f(x) = 3 \cdot \sin(4x + 1) + 5 \text{ er}$$

$$p = \frac{2\pi}{4} = \frac{\pi}{2}$$

Harmonisk svingning

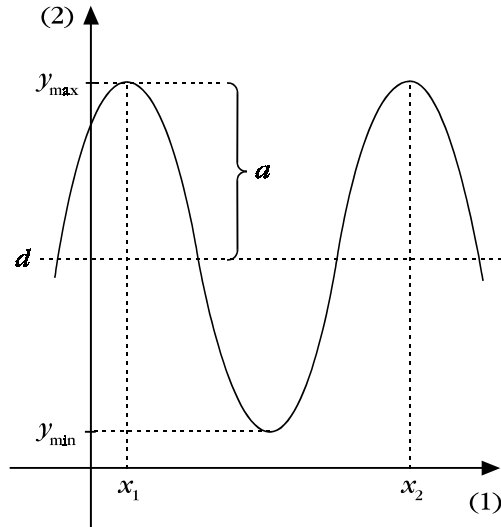
$$f(x) = a \cdot \cos(bx + c) + d \quad (94)$$

$$f(x) = a \cdot \sin(bx + c) + d \quad (95)$$

Periode p

$$p = \frac{2\pi}{b} \quad (96)$$

Graf for harmonisk svingning

$$p = x_2 - x_1 \quad (97)$$

$$a = \frac{y_{\max} - y_{\min}}{2} \quad (98)$$

$$d = y_{\max} - a \quad (99)$$

Lineær funktion i to variable

$$f(x, y) = x + 2y - 3$$

$$N(t): x + 2y - 3 = t$$

$\Leftrightarrow$

$$y = -\frac{1}{2}x + \frac{t+3}{2}$$

$$N(2): x + 2y - 3 = 2$$

$\Leftrightarrow$

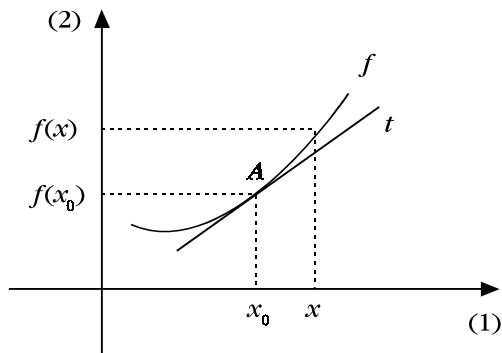
$$y = -\frac{1}{2}x + 2,5$$

$$f(x, y) = ax + by + c \quad (100)$$

Niveaulinie $N(t)$

$$N(t): ax + by + c = t \quad (101)$$

Differentialregning

Differentialkvotient $f'(x_0)$

$$f'(x_0) = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0} \quad (102)$$

En ligning for tangenten til grafen for funktionen

$f(x) = x^2 + x + 3$ i $A(1, f(1))$ er bestemt ved

$$y = 3(x - 1) + 5$$

$\Leftrightarrow$

$$y = 3x + 2$$

Det approksimerende første-gradspolynomium for funktionen

$f(x) = x^2 + x + 3$ i tallet 1

har en forskrift, der er bestemt ved

$$p(x) = 3(x - 1) + 5$$

$\Leftrightarrow$

$$p(x) = 3x + 2$$

Ligning for tangent t i $A(x_0, f(x_0))$

$$y = f'(x_0)(x - x_0) + f(x_0) \quad (103)$$

Approksimerende første-gradspolynomium p for f i tallet x_0

$$p(x) = f'(x_0)(x - x_0) + f(x_0) \quad (104)$$

Differentiation af specielle funktioner

Funktion $f(x)$	Afledet funktion $f'(x)$
5	0
x^3	$3 \cdot x^2$
3^x	$\ln 3 \cdot 3^x$
e^{3x}	$3e^{3x}$

Funktion $f(x)$	Afledet funktion $f'(x)$
k (konstant)	0
x^a	$a \cdot x^{a-1}$
$\frac{1}{x} = x^{-1}$	$-\frac{1}{x^2} = -x^{-2}$
$\sqrt{x} = x^{\frac{1}{2}}$	$\frac{1}{2\sqrt{x}} = \frac{1}{2}x^{-\frac{1}{2}}$
a^x	$\ln a \cdot a^x$
e^x	e^x
e^{kx}	$k \cdot e^{kx}$
$\ln x$	$\frac{1}{x}$
$\cos x$	$-\sin x$
$\sin x$	$\cos x$
$\tan x$	$\frac{1}{(\cos x)^2} = 1 + (\tan x)^2$

(105)

Regneregler for differentiation

$$(x^2 \pm 3x)' = 2x \pm 3$$

$$(x \cdot \ln x)' = 1 \cdot \ln x + x \cdot \frac{1}{x} = \ln x + 1$$

$$(3 \cdot \sin x)' = 3 \cdot \cos x$$

$$\left(\frac{2x+1}{x-1}\right)' = \frac{2 \cdot (x-1) - (2x+1) \cdot 1}{(x-1)^2} = \frac{-3}{(x-1)^2}$$

$$((2x+1)^3)' = 3(2x+1)^2 \cdot 2 = 6(2x+1)^2$$

$$(f \pm g)'(x) = f'(x) \pm g'(x) \quad (106)$$

$$(f \cdot g)'(x) = f'(x) \cdot g(x) + f(x) \cdot g'(x) \quad (107)$$

$$(k \cdot f)'(x) = k \cdot f'(x) \quad (108)$$

$$\left(\frac{f}{g}\right)'(x) = \frac{f'(x) \cdot g(x) - f(x) \cdot g'(x)}{(g(x))^2} \quad (109)$$

$$(f \circ g)'(x) = f'(g(x)) \cdot g'(x) \quad (110)$$

Deskriptiv statistik

Gennemsnittet af karaktererne 10, 9, 11, 9, 8, 6, 7, 8 opnået af 8 elever er

$$\bar{x} = \frac{10+9+11+9+8+6+7+8}{8} = 8,5$$

I en forretning har man i 60 på hinanden følgende dage registreret antal kunder i den første åbningstime. Fordelingen af antal kunder i denne time og en analyse samt illustration af denne fordeling er vist i det følgende.

Antal kunder x_i	Hyppighed h_i	Frekvens f_i
1	6	0,1
2	18	0,3
3	12	0,2
4	24	0,4
i alt	$n = 60$	1,0

Det gennemsnitlige antal kunder er

$$\bar{x} = \frac{1 \cdot 6 + 2 \cdot 18 + 3 \cdot 12 + 4 \cdot 24}{60} = 2,9$$

$$\bar{x} = 1 \cdot 0,1 + 2 \cdot 0,3 + 3 \cdot 0,2 + 4 \cdot 0,4 = 2,9$$

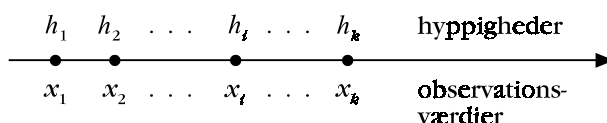
Antal observationer n

Observationer $x_1, x_2, \dots, x_n$

Middeltal (gennemsnit) $\bar{x}$

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n} \quad (111)$$

Diskrete observationer

Antal observationsværdier k

Observationsværdier $x_1, x_2, \dots, x_k$

Hyppigheder $h_1, h_2, \dots, h_k$

Antal observationer n

$$n = \sum_{i=1}^k h_i \quad (112)$$

Frekvenser $f_1, f_2, \dots, f_k$

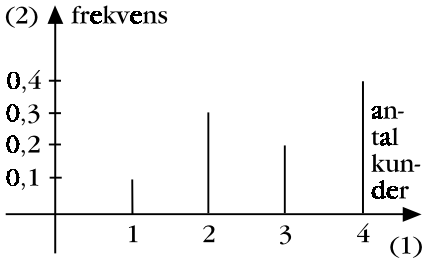
$$f_i = \frac{h_i}{n}, \quad i = 1, 2, \dots, k \quad (113)$$

Middeltal (gennemsnit) $\bar{x}$

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^k x_i \cdot h_i}{n} \quad (114)$$

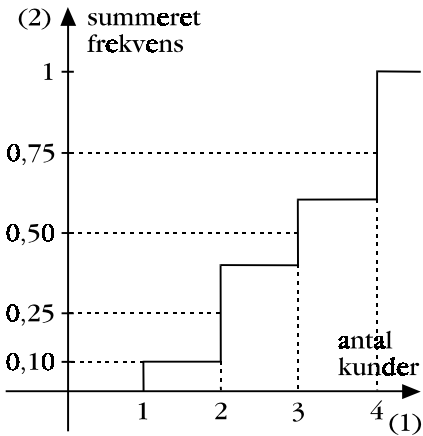
$$\bar{x} = \sum_{i=1}^k x_i \cdot f_i \quad (115)$$

Pindediagram for fordelingen af antal kunder.

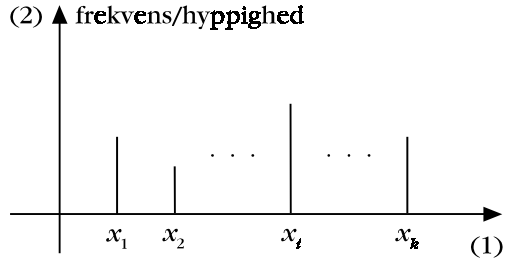
Antal kunder x_i	Frekvens f_i	Summeret frekvens F_i
1	0,1	0,1
2	0,3	0,4
3	0,2	0,6
4	0,4	1,0

Trappediagram for fordelingen af antal kunder.

- 0,10 – fraktil = 1
- 1. kvartil = 2
- 2. kvartil = median = 3
- 3. kvartil = 4

Pindediagram

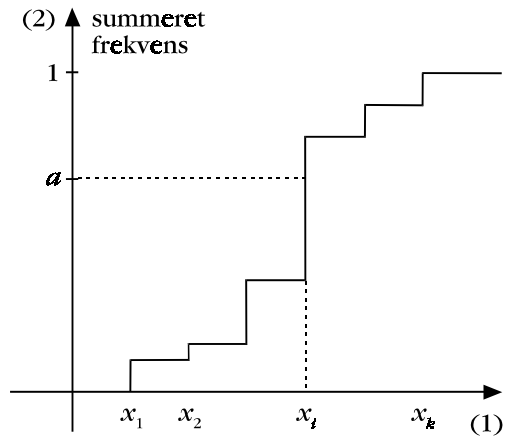
Højde af pind svarer til frekvens/hyppighed af observationsværdi.

Summerede frekvenser

$$F_1, F_2, \dots, F_k$$

$$F_i = \sum_{j=1}^i f_j \quad , \quad i = 1, 2, \dots, k \quad (116)$$

Trappediagram

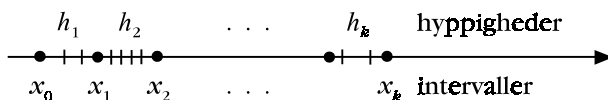
$$a - \text{fraktil} = x_i \quad (117)$$

$$1. \text{ kvartil} = 0,25 - \text{fraktil} \quad (118)$$

$$2. \text{ kvartil} = \text{median} = 0,5 - \text{fraktil} \quad (119)$$

$$3. \text{ kvartil} = 0,75 - \text{fraktil} \quad (120)$$

Grupperede observationer

På en skole har man for 80 elever registreret antal timer, som eleven var om at lave en afleveringsopgave i matematik. Fordelingen af antal timer til at lave afleveringsopgaven og en analyse samt illustration af denne fordeling er vist i det følgende.

Antal timer grupperet i intervaller $]x_{i-1}; x_i]$	Intervalmidtpunkt m_i	Antal elever h_i	Intervalfrekvens f_i
$]0,5;1,5]$	1	8	0,1
$]1,5;2,5]$	2	40	0,5
$]2,5;3,5]$	3	24	0,3
$]3,5;4,5]$	4	8	0,1
i alt		$n = 80$	1,0

Det gennemsnitlige antal timer er

$$\bar{x} = \frac{1 \cdot 8 + 2 \cdot 40 + 3 \cdot 24 + 4 \cdot 8}{80} = 2,4$$

$$\bar{x} = 1 \cdot 0,1 + 2 \cdot 0,5 + 3 \cdot 0,3 + 4 \cdot 0,1 = 2,4$$

Antal intervaller k

Intervaller $]x_0; x_1],]x_1; x_2], \dots,]x_{k-1}; x_k]$

Hyppigheder $h_1, h_2, \dots, h_k$

Intervalmidtpunkter $m_1, m_2, \dots, m_k$

$$m_i = \frac{x_{i-1} + x_i}{2}, \quad i = 1, 2, \dots, k \quad (121)$$

Antal observationer n

$$n = \sum_{i=1}^k h_i \quad (122)$$

Intervalfrekvenser $f_1, f_2, \dots, f_k$

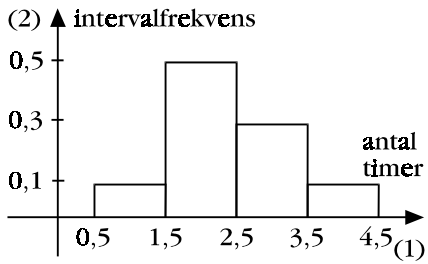
$$f_i = \frac{h_i}{n}, \quad i = 1, 2, \dots, k \quad (123)$$

Middeltal (gennemsnit) $\bar{x}$

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^k m_i \cdot h_i}{n} \quad (124)$$

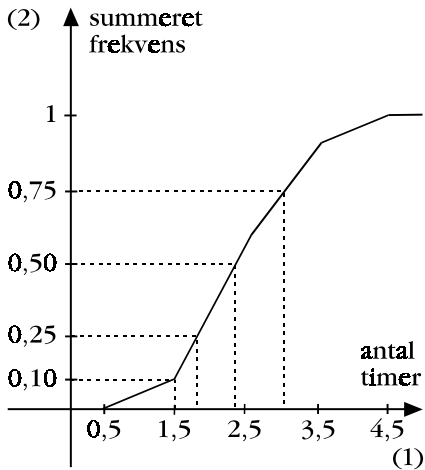
$$\bar{x} = \sum_{i=1}^k m_i \cdot f_i \quad (125)$$

Søjlediagram for fordelingen af antal timer.

Antal timer grupperet i intervaller $]x_{i-1}; x_i]$	Interval-frekvens f_i	Summeret frekvens F_i
$]0,5;1,5]$	0,1	0,1
$]1,5;2,5]$	0,5	0,6
$]2,5;3,5]$	0,3	0,9
$]3,5;4,5]$	0,1	1,0

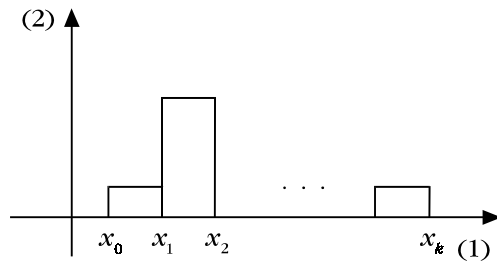
Sumkurve for fordelingen af antal timer.

0,10 – fraktil = 1,5

1. kvartil = 1,8
2. kvartil = median = 2,3
3. kvartil = 3

Søjlediagram (histogram)

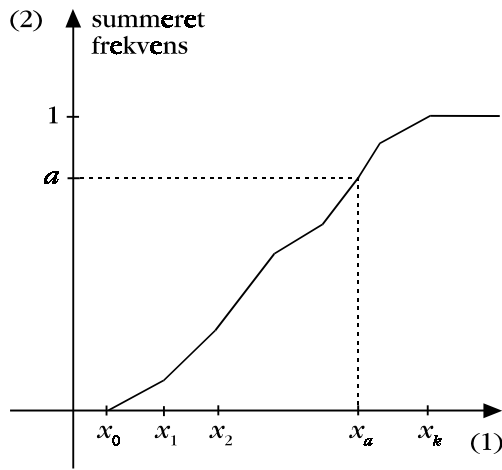
Areal af rektangel svarer til intervalfrekvens/hypighed.

Summerede frekvenser

$$F_1, F_2, \dots, F_k$$

$$F_i = \sum_{j=1}^i f_j \quad , \quad i = 1, 2, \dots, k \quad (126)$$

Sumkurve

$$a - \text{fraktil} = x_a \quad (127)$$

$$1. \text{ kvartil} = 0,25 - \text{fraktil} \quad (128)$$

$$2. \text{ kvartil} = \text{median} = 0,5 - \text{fraktil} \quad (129)$$

$$3. \text{ kvartil} = 0,75 - \text{fraktil} \quad (130)$$

Sandsynlighedsregning

Et stokastisk eksperiment er beskrevet ved

u	1	2	3	4
$P(u)$	0,2	0,1	0,5	0,2

Sandsynligheden for hændelsen

$A = \{3,4\}$ er

$$P(A) = P(3) + P(4) = 0,5 + 0,2 = 0,7$$

I et sandsynlighedsfelt (U, P) har hændelsen A sandsynlighed

$$P(A) = 0,25$$

Sandsynligheden for den komplementære hændelse er

$$P(\bar{A}) = 1 - 0,25 = 0,75$$

Antal udfald n

Udfald $u_1, u_2, \dots, u_n$

Udfaldsrum U

$$U = \{u_1, u_2, \dots, u_n\} \quad (131)$$

Sandsynlighedsfunktion P

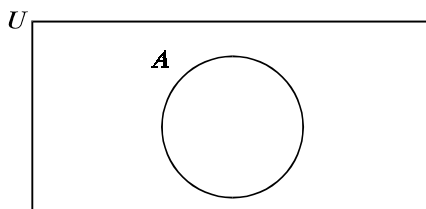
$$0 \leq P(u_i) \leq 1, \quad i = 1, 2, \dots, n \quad (132)$$

$$\sum_{i=1}^n P(u_i) = 1$$

Sandsynlighed $P(A)$ for en hændelse A

$$P(A) \text{ er lig med summen af sandsynlighederne af alle udfald i } A \quad (133)$$

Regneregler for sandsynligheder

Udfaldsrum U

Hændelse A

$$P(U) = 1 \quad (134)$$

$$P(\emptyset) = 0 \quad (135)$$

$$P(\bar{A}) = 1 - P(A) \quad (136)$$

Stokastisk variabel

Sandsynlighedsfordelingen for en stokastisk variabel X er

x	2	5	7
$P(X = x)$	0,4	0,5	0,1

Fordelingsfunktionen for X er

x	2	5	7
$F(x)$	0,4	0,9	1,0

Middelværdien af X er

$$E(X) = 2 \cdot 0,4 + 5 \cdot 0,5 + 7 \cdot 0,1 = 4$$

Variansen af X er

$$\text{Var}(X) = (2 - 4)^2 \cdot 0,4 + (5 - 4)^2 \cdot 0,5 + (7 - 4)^2 \cdot 0,1 = 3$$

$$\text{Var}(X) = 2^2 \cdot 0,4 + 5^2 \cdot 0,5 + 7^2 \cdot 0,1 - 4^2 = 3$$

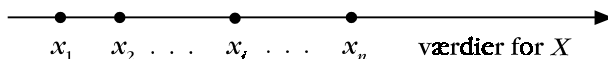
Standardafvigelsen af X er

$$\sigma(X) = \sqrt{3} = 1,73$$

Fordelingsfunktion F for en stokastisk variabel X

$$F(x) = P(X \leq x) \quad , \quad x \in \mathbb{R} \quad (137)$$

Diskret stokastisk variabel X

Antal værdier n

Værdier $x_1, x_2, \dots, x_n$

Sandsynlighedsfunktion f

$$f(x_i) = P(X = x_i) \quad , \quad i = 1, 2, \dots, n \quad (138)$$

Fordelingsfunktion F

$$F(x_i) = \sum_{j=1}^i f(x_j) \quad , \quad i = 1, 2, \dots, n \quad (139)$$

Middelværdi μ

$$\mu = E(X) = \sum_{i=1}^n x_i \cdot P(X = x_i) \quad (140)$$

Varians σ^2

$$\sigma^2 = \text{Var}(X) = \sum_{i=1}^n (x_i - \mu)^2 \cdot P(X = x_i) \quad (141)$$

$$\sigma^2 = \text{Var}(X) = E(X^2) - (E(X))^2 \quad (142)$$

Standardafvigelse σ

$$\sigma = \sigma(X) = \sqrt{\text{Var}(X)} \quad (143)$$

Binomialfordeling

$$5! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 = 120$$

$$K(5,3) = \binom{5}{3} = \frac{5!}{3!(5-3)!} = 10$$

Lad X betegne antal defekte enheder i en stikprøve på 50, som stammer fra en produktion, hvoraf 14% af enhederne er defekte.

Det antages

$$X \sim b(50; 0,14)$$

Sandsynligheden for at stikprøven indeholder 2 defekte er

$$P(X = 2) = K(50, 2) \cdot 0,14^2 \cdot (1 - 0,14)^{50-2} = 0,0172$$

Det forventede antal defekte i stikprøven er

$$E(X) = 50 \cdot 0,14 = 7$$

Variansen af antal defekte er

$$\text{Var}(X) = 50 \cdot 0,14 \cdot (1 - 0,14) = 6,02$$

Standardafvigelsen af antal defekte er

$$\sigma(X) = \sqrt{50 \cdot 0,14 \cdot (1 - 0,14)} = 2,45$$

n fakultet $n!$

$$n! = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot n \quad (144)$$

$$0! = 1 \quad (145)$$

Binomialkoefficient $K(n, r)$

$$K(n, r) = \binom{n}{r} = \frac{n!}{r!(n-r)!} \quad (146)$$

Binomialfordelt stokastisk variabel X

Antalsparameter n

Sandsynlighedsparameter p

Værdier $0, 1, 2, \dots, n$

$$X \sim b(n, p) \quad (147)$$

Sandsynlighedsfunktion

$$P(X = r) = K(n, r) \cdot p^r \cdot (1 - p)^{n-r} \quad (148)$$

Middelværdi

$$E(X) = n \cdot p \quad (149)$$

Varians

$$\text{Var}(X) = n \cdot p \cdot (1 - p) \quad (150)$$

Standardafvigelse

$$\sigma(X) = \sqrt{n \cdot p \cdot (1 - p)} \quad (151)$$

Normalfordeling

Lad X betegne det antal km, en bestemt bilmodel kører på 1 liter benzin. Det antages

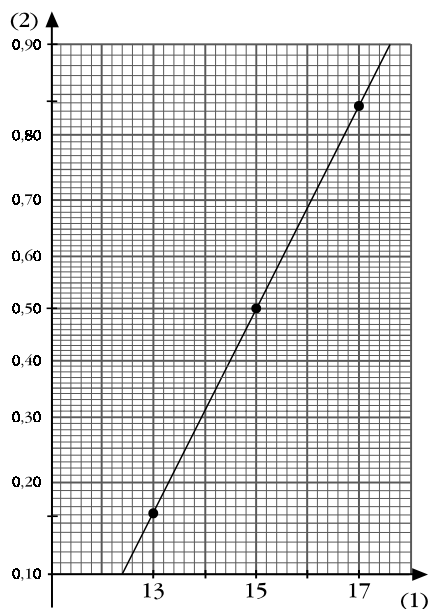
$$X \sim N(15, 2)$$

Grafen for fordelingsfunktionen F på normalfordelingspapir går gennem punkterne

$$(15 - 2; 0,159) = (13; 0,159),$$

$$(15; 0,5) \quad \text{og}$$

$$(15 + 2; 0,841) = (17; 0,841)$$

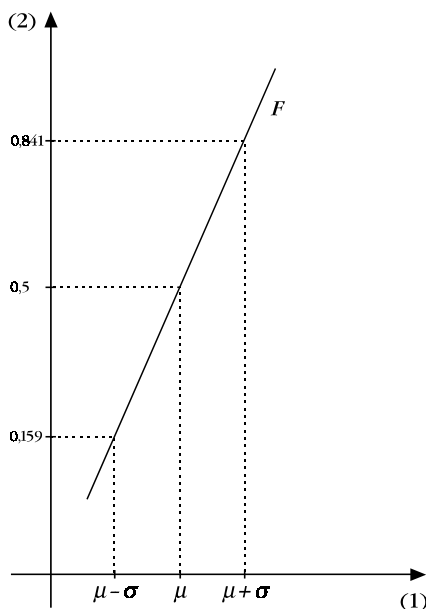
Normalfordelt stokastisk variabel X

Middelværdi μ

Standardafvigelse σ

$$X \sim N(\mu, \sigma)$$

(152)

Grafen for fordelingsfunktionen F er en ret linie på normalfordelingspapir.

Sandsynligheden for at en bil af denne model kører højst 14 km på 1 liter benzin er

$$P(X \leq 14) = F(14) = 0,31$$

Sandsynligheden for at den kører mindst 14 km på 1 liter benzin er

$$P(X \geq 14) = 1 - F(14) = 1 - 0,31 = 0,69$$

Og sandsynligheden for at den kører mellem 14 km og 16 km på 1 liter benzin er

$$\begin{aligned} P(14 \leq X \leq 16) &= F(16) - F(14) \\ &= 0,69 - 0,31 = 0,38 \end{aligned}$$

Beregning af intervalsandsynligheder

$$P(X \leq a) = F(a) \quad (153)$$

$$P(X \geq a) = 1 - F(a) \quad (154)$$

$$P(a \leq X \leq b) = F(b) - F(a) \quad , \quad a < b \quad (155)$$

Vektorer i planen

$$\vec{a} = 5 \cdot \vec{i} - 2 \cdot \vec{j} = \begin{pmatrix} 5 \\ -2 \end{pmatrix}$$

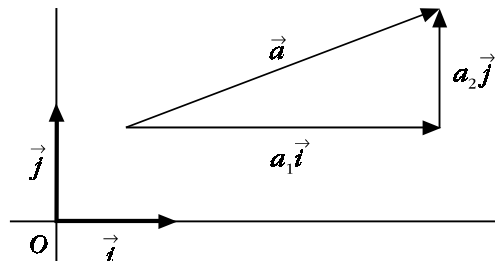
$$|\vec{a}| = \sqrt{5^2 + (-2)^2} = \sqrt{29}$$

For $\vec{a} = \begin{pmatrix} 5 \\ -2 \end{pmatrix}$, $\vec{b} = \begin{pmatrix} 3 \\ 4 \end{pmatrix}$ og

$t = 2$ gælder følgende

$$t \cdot \vec{a} = \begin{pmatrix} 2 \cdot 5 \\ 2 \cdot (-2) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 10 \\ -4 \end{pmatrix}$$

Vektor $\vec{a}$

$$\vec{a} = a_1 \cdot \vec{i} + a_2 \cdot \vec{j} = \begin{pmatrix} a_1 \\ a_2 \end{pmatrix} \quad (156)$$

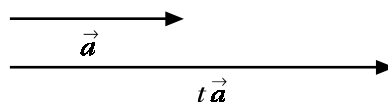
Længde af $\vec{a}$

$$|\vec{a}| = \sqrt{a_1^2 + a_2^2} \quad (157)$$

Regning med vektorer

$$\vec{a} = \begin{pmatrix} a_1 \\ a_2 \end{pmatrix} , \quad \vec{b} = \begin{pmatrix} b_1 \\ b_2 \end{pmatrix} \quad \text{og } t \text{ er et tal}$$

Vektor $t \cdot \vec{a}$

$$t \cdot \vec{a} = \begin{pmatrix} t \cdot a_1 \\ t \cdot a_2 \end{pmatrix} \quad (158)$$

$$\vec{a} + \vec{b} = \begin{pmatrix} 5+3 \\ -2+4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 8 \\ 2 \end{pmatrix}$$

$$\vec{a} - \vec{b} = \begin{pmatrix} 5-3 \\ -2-4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2 \\ -6 \end{pmatrix}$$

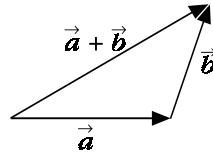
$$\vec{a} \cdot \vec{b} = 5 \cdot 3 + (-2) \cdot 4 = 7$$

$$7 = \sqrt{29} \cdot 5 \cdot \cos v$$

$$v = 74,9^\circ$$

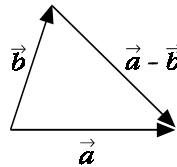
$$\vec{a} \cdot \vec{a} = (\sqrt{29})^2 = 29$$

Sum $\vec{a} + \vec{b}$

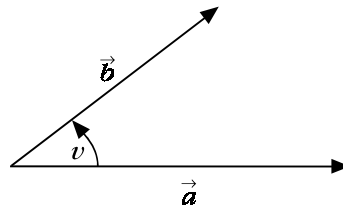
$$\vec{a} + \vec{b} = \begin{pmatrix} a_1 + b_1 \\ a_2 + b_2 \end{pmatrix} \quad (159)$$

Differens $\vec{a} - \vec{b}$

$$\vec{a} - \vec{b} = \begin{pmatrix} a_1 - b_1 \\ a_2 - b_2 \end{pmatrix} \quad (160)$$

Skalarprodukt $\vec{a} \cdot \vec{b}$

$$\vec{a} \cdot \vec{b} = a_1 \cdot b_1 + a_2 \cdot b_2 \quad (161)$$

$$\vec{a} \cdot \vec{b} = |\vec{a}| \cdot |\vec{b}| \cdot \cos v \quad (162)$$

Skalarprodukt $\vec{a} \cdot \vec{a}$

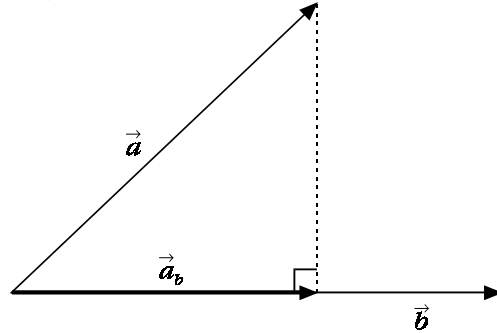
$$\vec{a} \cdot \vec{a} = |\vec{a}|^2 \quad (163)$$

Vinkelrette vektorer $\vec{a}$ og $\vec{b}$

$$\vec{a} \perp \vec{b} \Leftrightarrow \vec{a} \cdot \vec{b} = 0 \quad (164)$$

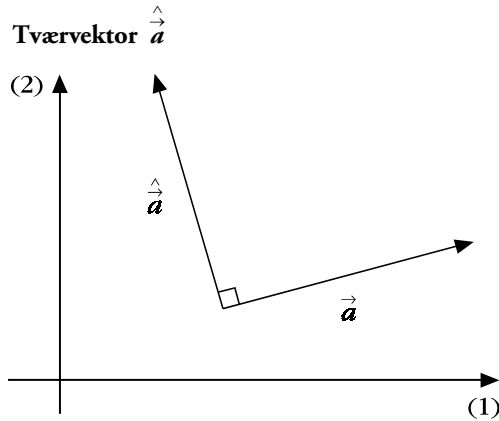
$$\vec{a}_b = \frac{7}{25} \cdot \begin{pmatrix} 3 \\ 4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} \frac{21}{25} \\ 1\frac{3}{25} \end{pmatrix}$$

Projektion $\vec{a}_b$ af $\vec{a}$ på $\vec{b}$

$$\vec{a}_b = \frac{\vec{a} \cdot \vec{b}}{|\vec{b}|^2} \cdot \vec{b} \quad (165)$$

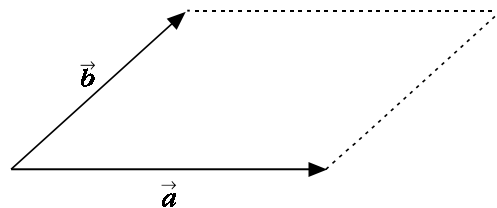
Tværvektor $\hat{a}$

$$\hat{a} = \begin{pmatrix} -(-2) \\ 5 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2 \\ 5 \end{pmatrix}$$

$$\hat{a} = \begin{pmatrix} -a_2 \\ a_1 \end{pmatrix} \quad (166)$$

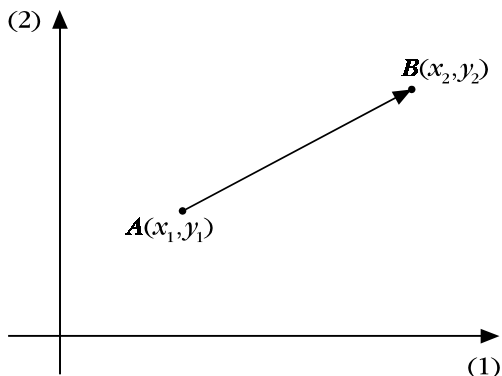
Areal A af det parallelogram, som $\vec{a}$ og $\vec{b}$ udspænder

$$A = \left| \begin{pmatrix} 2 \\ 5 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 3 \\ 4 \end{pmatrix} \right| = 26$$

$$A = |\hat{a} \cdot \vec{b}| \quad (167)$$

Vektor bestemt ved to punkter i planen

For $A(3,-5)$ og $B(6,1)$ gælder, at

$$\vec{AB} = \begin{pmatrix} 6-3 \\ 1-(-5) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 \\ 6 \end{pmatrix}$$

$$|\vec{AB}| = \sqrt{(6-3)^2 + (1-(-5))^2} = \sqrt{45}$$

En trekant ABC , hvor $A = (3,2)$,
 $B = (5,6)$ og $C = (4,-2)$ har arealet

$$T = \frac{1}{2} \left| \begin{pmatrix} -4 \\ 2 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ -4 \end{pmatrix} \right| = 6$$

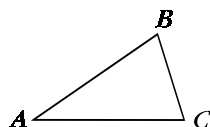
Koordinatsæt for $\vec{AB}$

$$\vec{AB} = \begin{pmatrix} x_2 - x_1 \\ y_2 - y_1 \end{pmatrix} \quad (168)$$

Længde af $\vec{AB}$

$$|\vec{AB}| = \sqrt{(x_2 - x_1)^2 + (y_2 - y_1)^2} \quad (169)$$

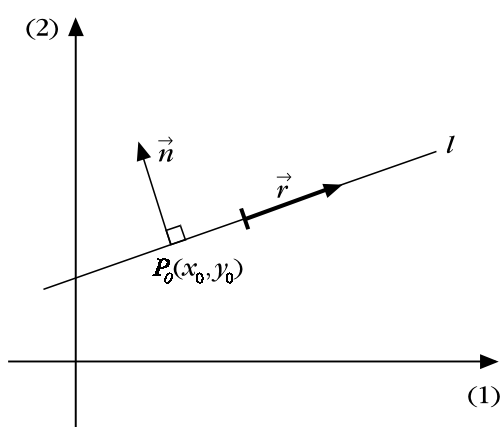
Areal af trekant

Areal T af trekant ABC

$$T = \frac{1}{2} \left| \overset{\wedge}{\vec{AB}} \cdot \overset{\wedge}{\vec{AC}} \right| \quad (170)$$

Linie i planen

Linien gennem $A(-1,2)$ med normalvektoren $\vec{n} = \begin{pmatrix} -2 \\ 3 \end{pmatrix}$ har en ligning bestemt ved

$$-2(x - (-1)) + 3(y - 2) = 0$$

$\Leftrightarrow$

$$y = \frac{2}{3}x + 2\frac{2}{3}$$

En retningsvektor for linien med ligningen $y = 2x + 6$ er

$$\vec{r} = \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \end{pmatrix}$$

Ligning for linie

Ligning for linien l gennem $P_0(x_0, y_0)$ med normalvektor $\vec{n} = \begin{pmatrix} a \\ b \end{pmatrix}$

$$a(x - x_0) + b(y - y_0) = 0 \quad (171)$$

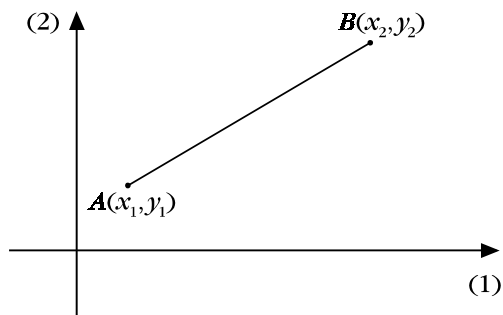
Retningsvektor for linie

Retningsvektor $\vec{r}$ for linien l med ligningen $y = ax + b$

$$\vec{r} = \begin{pmatrix} 1 \\ a \end{pmatrix} \quad (172)$$

Afstand i planen

Afstand mellem to punkter

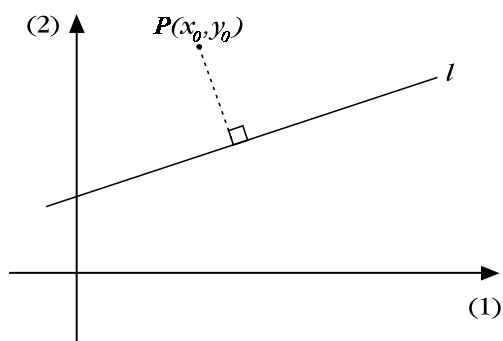
Afstanden mellem
 $A(3,-5)$ og $B(6,1)$ er

$$|AB| = \sqrt{(6-3)^2 + (1-(-5))^2} = \sqrt{45}$$

Afstand $|AB|$ mellem to punkter
 $A(x_1, y_1)$ og $B(x_2, y_2)$

$$|AB| = \sqrt{(x_2 - x_1)^2 + (y_2 - y_1)^2} \quad (173)$$

Afstand fra punkt til linie

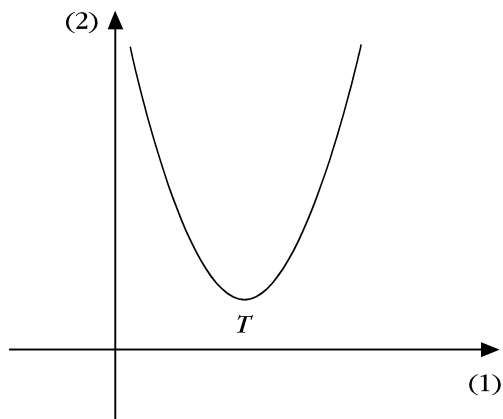
Afstanden fra punktet $P(2,5)$ til linien
 l med ligningen $-x + 2y - 3 = 0$ er

$$\text{dist}(P, l) = \frac{|(-1) \cdot 2 + 2 \cdot 5 - 3|}{\sqrt{(-1)^2 + 2^2}} = 2,24$$

Afstand $\text{dist}(P, l)$ fra punktet $P(x_0, y_0)$ til
linien l med ligningen $ax + by + c = 0$

$$\text{dist}(P, l) = \frac{|ax_0 + by_0 + c|}{\sqrt{a^2 + b^2}} \quad (174)$$

Parabel

En parabel har ligningen

$$y = \frac{1}{2}x^2 - x - 4$$

$$d = (-1)^2 - 4 \cdot \frac{1}{2} \cdot (-4) = 9$$

$$T = \left(\frac{-(-1)}{2 \cdot \frac{1}{2}}, \frac{-9}{4 \cdot \frac{1}{2}} \right) = \left(1, -4\frac{1}{2} \right)$$

Ligning for parabel med symmetriakse parallel med andenaksen

$$y = ax^2 + bx + c \quad (175)$$

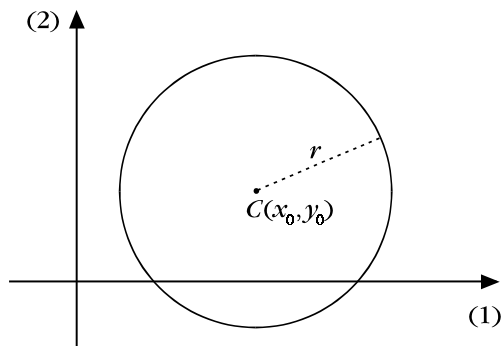
Diskriminant d

$$d = b^2 - 4ac \quad (176)$$

Toppunkt T

$$T = \left(\frac{-b}{2a}, \frac{-d}{4a} \right) \quad (177)$$

Cirkel

En ligning for cirklen med centrum i $C(2,1)$ og radius 3 er bestemt ved

$$(x-2)^2 + (y-1)^2 = 3^2$$

$\Leftrightarrow$

$$x^2 - 4x + y^2 - 2y - 4 = 0$$

$$O = 2\pi \cdot 3 = 6\pi$$

$$A = \pi \cdot 3^2 = 9\pi$$

Ligning for cirkel med centrum i $C(x_0, y_0)$ og radius r

$$(x-x_0)^2 + (y-y_0)^2 = r^2 \quad (178)$$

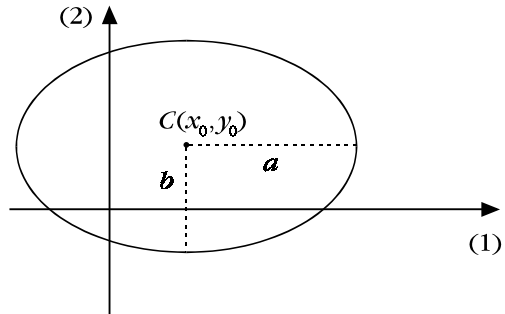
Omkreds O

$$O = 2\pi r \quad (179)$$

Areal A

$$A = \pi r^2 \quad (180)$$

Ellipse

En ligning for ellipsen med centrum i $C(2,1)$ og halvaksler $a=3$ og $b=2$ er bestemt ved

$$\frac{(x-2)^2}{3^2} + \frac{(y-1)^2}{2^2} = 1$$

$\Leftrightarrow$

$$4x^2 - 16x + 9y^2 - 18y - 11 = 0$$

$$A = \pi \cdot 3 \cdot 2 = 6\pi$$

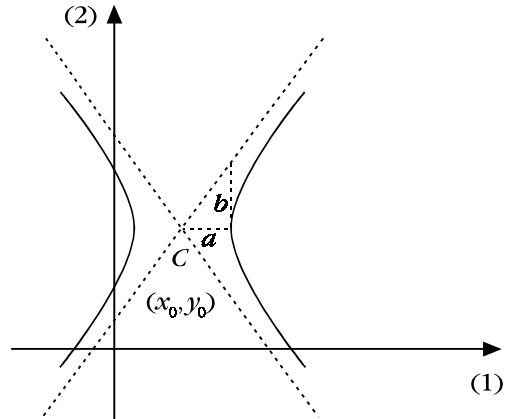
Ligning for ellipse med centrum i $C(x_0, y_0)$ og halvaksler a og b

$$\frac{(x-x_0)^2}{a^2} + \frac{(y-y_0)^2}{b^2} = 1 \quad (181)$$

Areal A

$$A = \pi ab \quad (182)$$

Hyperbel

En ligning for hyperblen med centrum i $C(2,1)$ og halvaksler $a=3$ og $b=2$ er bestemt ved

$$\frac{(x-2)^2}{3^2} - \frac{(y-1)^2}{2^2} = 1$$

$\Leftrightarrow$

$$4x^2 - 16x - 9y^2 + 18y - 29 = 0$$

Asymptoterne har ligningerne

$$y - 1 = \frac{2}{3}(x - 2) \Leftrightarrow y = \frac{2}{3}x - \frac{1}{3}$$

og

$$y - 1 = -\frac{2}{3}(x - 2) \Leftrightarrow y = -\frac{2}{3}x + 2\frac{1}{3}$$

Ligning for hyperbel med centrum i $C(x_0, y_0)$ og halvaksler a og b

$$\frac{(x - x_0)^2}{a^2} - \frac{(y - y_0)^2}{b^2} = 1 \quad (183)$$

Ligning for asymptoter

$$y - y_0 = \frac{b}{a}(x - x_0)$$

og

$$y - y_0 = -\frac{b}{a}(x - x_0) \quad (184)$$

Kvadratisk funktion i to variable

$$f(x, y) = -x^2 + 6x - 2y^2 - 4y - 5$$

$$N(t): -x^2 + 6x - 2y^2 - 4y - 5 = t$$

$\Leftrightarrow$

$$-(x-3)^2 - 2(y+1)^2 + 6 = t$$

$$\frac{(x-3)^2}{6-t} + \frac{(y+1)^2}{3-\frac{1}{2}t} = 1$$

$$N(2): \frac{(x-3)^2}{4} + \frac{(y+1)^2}{2} = 1$$

$$f(x, y) = ax^2 + bx + cy^2 + dy + e \quad (185)$$

Niveaukurve $N(t)$

$$N(t): ax^2 + bx + cy^2 + dy + e = t \quad (186)$$

- en cirkel for $a = c$
- en ellipse for $a \cdot c > 0$ og $a \neq c$
- en hyperbel for $a \cdot c < 0$

Integralregning

Stamfunktion

F er en stamfunktion til $f \Leftrightarrow F'(x) = f(x)$ (187)

Stamfunktion til specielle funktioner

Funktion $f(x)$	Stamfunktion $\int f(x)dx$
3	$3x$
x^3	$\frac{1}{4} \cdot x^4$
3^x	$\frac{1}{\ln 3} 3^x$
e^{3x}	$\frac{1}{3} e^{3x}$

Funktion $f(x)$	Stamfunktion $\int f(x)dx$
k (konstant)	kx
x^a	$\frac{1}{a+1} x^{a+1}$
$\frac{1}{x} = x^{-1}$	$\ln x $
$\sqrt{x} = x^{\frac{1}{2}}$	$\frac{2}{3} x\sqrt{x} = \frac{2}{3} x^{\frac{3}{2}}$
a^x	$\frac{1}{\ln a} a^x$
e^x	e^x
e^{kx}	$\frac{1}{k} e^{kx}$
$\ln x$	$x \cdot \ln x - x$
$\cos x$	$\sin x$
$\sin x$	$-\cos x$
$\tan x$	$-\ln \cos x $
$1 + (\tan x)^2$	$\tan x$
$\frac{1}{(\cos x)^2}$	$\tan x$

$$\int x^2 dx = \frac{1}{3}x^3 + c$$

$$\int (x^2 - 4) dx = \frac{1}{3}x^3 - 4x + c$$

$$\int 5x^2 dx = \frac{5}{3}x^3 + c$$

$$\begin{aligned} \int (e^x) \cdot x dx &= (e^x) \cdot x - \int e^x \cdot 1 dx \\ &= x \cdot e^x - e^x + c \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \int (2x+1) \cdot e^{x^2+x} dx &= \int e^t dt \\ &= e^t + c = e^{x^2+x} + c \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \int_{-1}^2 (3x^2 - 4) dx &= [x^3 - 4x]_{-1}^2 \\ &= 2^3 - 4 \cdot 2 - ((-1)^3 - 4 \cdot (-1)) = -3 \end{aligned}$$

Regneregler for ubestemt integral

$$\int f(x) dx = F(x) + c \quad (189)$$

$$\int (f(x) \pm g(x)) dx = \int f(x) dx \pm \int g(x) dx \quad (190)$$

$$\int k \cdot f(x) dx = k \cdot \int f(x) dx \quad (191)$$

Partiel (delvis) integration

$$\int f(x) \cdot g(x) dx = F(x) \cdot g(x) - \int F(x) \cdot g'(x) dx \quad (192)$$

Integration ved substitution

$$\int f(g(x)) \cdot g'(x) dx = \int f(t) dt, \text{ hvor } t = g(x) \quad (193)$$

Regneregler for bestemt integral

$$\int_a^b f(x) dx = [F(x)]_a^b = F(b) - F(a) \quad (194)$$

$$\int_a^b f(x) dx = \int_a^c f(x) dx + \int_c^b f(x) dx \quad (195)$$

$$\int_a^b (f(x) \pm g(x)) dx = \int_a^b f(x) dx \pm \int_a^b g(x) dx \quad (196)$$

$$\int_a^b k \cdot f(x) dx = k \cdot \int_a^b f(x) dx \quad (197)$$

Partiel (delvis) integration (198)

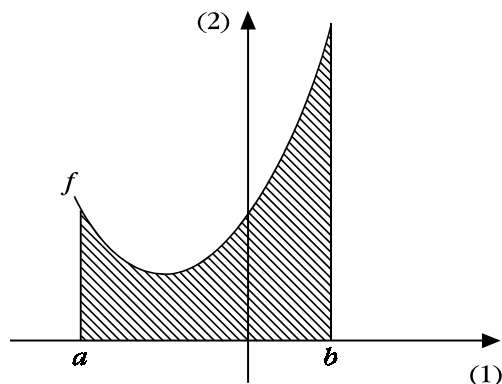
$$\int_a^b f(x) \cdot g(x) dx = [F(x) \cdot g(x)]_a^b - \int_a^b F(x) \cdot g'(x) dx$$

Integration ved substitution

$$\begin{aligned} \int_a^b f(g(x)) \cdot g'(x) dx &= \int_{g(a)}^{g(b)} f(t) dt \\ &= F(g(b)) - F(g(a)), \text{ hvor } t = g(x) \end{aligned} \quad (199)$$

Arealberegning

Areal A af skraveret område

Arealet af området

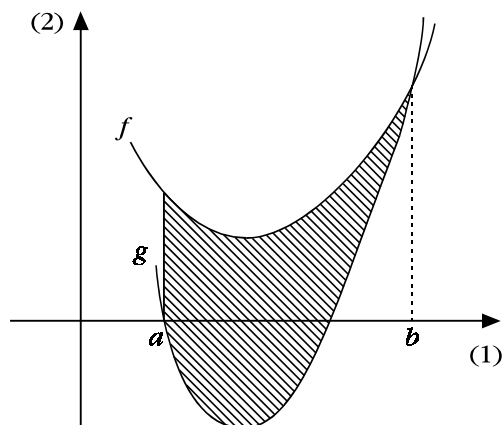
$$\{(x, y) | -2 \leq x \leq 1 \wedge 0 \leq y \leq x^2 + 2x + 2\}$$

er

$$\int_{-2}^1 (x^2 + 2x + 2) dx = \left[\frac{1}{3}x^3 + x^2 + 2x \right]_{-2}^1 = \frac{1}{3} + 1 + 2 - \left(-\frac{8}{3} + 4 - 4 \right) = 6$$

$$A = \int_a^b f(x) dx \quad (200)$$

Areal A af skraveret område

Arealet af området

$$\{(x, y) | 1 \leq x \leq 4 \wedge$$

$$x^2 - 4x + 3 \leq y \leq \frac{1}{2}x^2 - 2x + 3\}$$

er

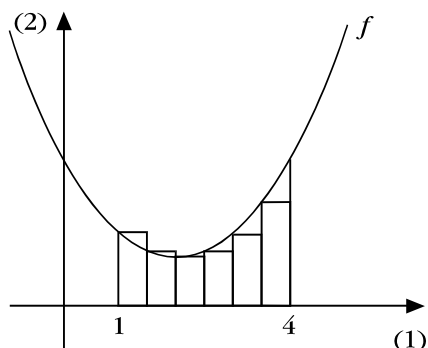
$$\int_1^4 \left(\frac{1}{2}x^2 - 2x + 3 - (x^2 - 4x + 3) \right) dx =$$

$$\int_1^4 \left(-\frac{1}{2}x^2 + 2x \right) dx = \left[-\frac{1}{6}x^3 + x^2 \right]_1^4 =$$

$$-10\frac{2}{3} + 16 - \left(-\frac{1}{6} + 1 \right) = 4\frac{1}{2}$$

$$A = \int_a^b (f(x) - g(x)) dx \quad (201)$$

Numerisk integration

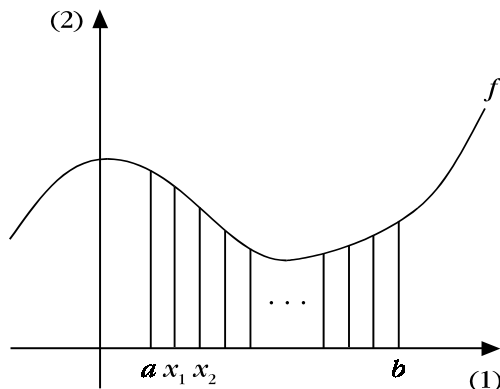
$$f(x) = \frac{1}{2}x^2 - 2x + 3$$

Intervall $[1;4]$ inddeles i 6 lige lange delintervaller

Delintervalllængden er

$$\Delta x = \frac{4-1}{6} = 0,5$$

$$\begin{aligned} V_6 &= 0,5 \cdot (f(1) + f(1,5) + f(2) + \\ &\quad f(2,5) + f(3) + f(3,5)) \\ &= 0,5 \cdot (1,5 + 1,125 + 1 + 1,125 + \\ &\quad 1,5 + 2,125) = 4,1875 \end{aligned}$$

$$\text{Intervall } [a; b] = [x_0; x_n]$$

Antal delintervaller n

Lige lange delintervaller $[x_0; x_1], [x_1; x_2], \dots, [x_{n-1}; x_n]$

Delintervalllængde Δx

$$\Delta x = x_i - x_{i-1} = \frac{b-a}{n}, \quad i = 1, 2, \dots, n \quad (202)$$

Tilnærmelsessummer for $\int_a^b f(x) dx$

Venstresum V_n

$$V_n = \Delta x \cdot \sum_{i=0}^{n-1} f(x_i) \quad (203)$$

Højresum H_n

$$H_n = \Delta x \cdot \sum_{i=1}^n f(x_i) \quad (204)$$

Trapezsum T_n

$$T_n = \frac{V_n + H_n}{2} = \frac{\Delta x}{2} \cdot \left(f(x_0) + 2 \cdot \sum_{i=1}^{n-1} f(x_i) + f(x_n) \right) \quad (205)$$

Differentialligninger

Ligning	Løsning
$\frac{dy}{dx} = x^2$	$y = \frac{1}{3}x^3 + c$
$\frac{dy}{dx} = 2y$	$y = ce^{2x}$
$\frac{dy}{dx} = y(3 - \frac{1}{2}y)$	$y = \frac{6}{1 + ce^{-3x}}$

Ligning	Løsning
$\frac{dy}{dx} = h(x)$	$y = \int h(x)dx$
$\frac{dy}{dx} = h(x) \cdot g(y)$	$\int \frac{1}{g(y)} dy = \int h(x)dx$
$\frac{dy}{dx} = ky$	$y = ce^{kx}$
$\frac{dy}{dx} = y(b - ay)$	$y = \frac{\frac{b}{a}}{1 + ce^{-bx}}$
$\frac{dy}{dx} = ay(M - y)$	$y = \frac{M}{1 + ce^{-aMx}}$

(206)

Sandsynlighedsregning

Et stokastisk eksperiment er beskrevet ved

u	1	2	3	4
$P(u)$	0,2	0,1	0,5	0,2

Sandsynligheden for hændelsen

$A = \{3,4\}$ er

$$P(A) = P(3) + P(4) = 0,5 + 0,2 = 0,7$$

I et sandsynlighedsfelt (U,P) har hændelsen A sandsynlighed

$$P(A) = 0,25$$

Sandsynligheden for den komplementære hændelse er

$$P(\bar{A}) = 1 - 0,25 = 0,75$$

Antal udfald n

Udfald $u_1, u_2, \dots, u_n$

Udfaldsrum U

$$U = \{u_1, u_2, \dots, u_n\} \quad (207)$$

Sandsynlighedsfunktion P

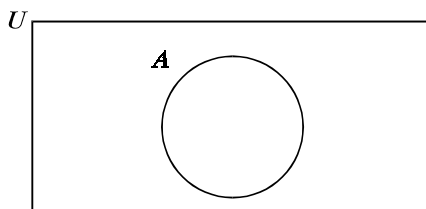
$$0 \leq P(u_i) \leq 1, \quad i = 1, 2, \dots, n \quad (208)$$

$$\sum_{i=1}^n P(u_i) = 1$$

Sandsynlighed $P(A)$ for en hændelse A

$P(A)$ er lig med summen af sandsynlighederne af alle udfald i A (209)

Regneregler for sandsynligheder

Udfaldsrum U

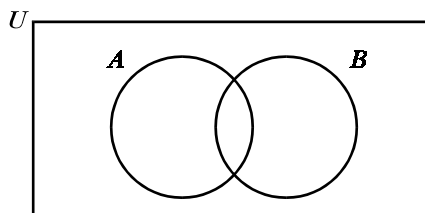
Hændelse A

$$P(U) = 1 \quad (210)$$

$$P(\emptyset) = 0 \quad (211)$$

$$P(\bar{A}) = 1 - P(A) \quad (212)$$

I et sandsynlighedsfelt (U, P) gælder for hændelserne A og B , at
 $P(A) = 0,4$, $P(B) = 0,2$ og
 $P(A \cap B) = 0,1$

Sandsynligheden for hændelsen enten A eller B er
 $P(A \cup B) = 0,4 + 0,2 - 0,1 = 0,5$

Sandsynligheden for A givet B er
 $P(A|B) = \frac{0,1}{0,2} = 0,5$

A og B er ikke uafhængige, da
 $P(A|B) = 0,5 \neq 0,4 = P(A)$

$$P(B|A) = \frac{0,5 \cdot 0,2}{0,4} = 0,25$$

Udfaldsrum U
Hændelser A og B

Additionsreglen

$$P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B) \quad (213)$$

Betinget sandsynlighed

$$P(A|B) = \frac{P(A \cap B)}{P(B)} \quad (214)$$

$$P(B|A) = \frac{P(A \cap B)}{P(A)}$$

Multiplikationsreglen

$$P(A \cap B) = P(A|B) \cdot P(B) \quad (215)$$

$$P(A \cap B) = P(B|A) \cdot P(A)$$

A og B uafhængige hændelser

$$P(A|B) = P(A) \quad (216)$$

$$P(B|A) = P(B)$$

$$P(A \cap B) = P(A) \cdot P(B) \quad (217)$$

Bayes formel

$$P(B|A) = \frac{P(A|B) \cdot P(B)}{P(A)} \quad (218)$$

En fabrik producerer en bestemt vare på tre maskiner, M_1, M_2 og M_3 .

Produktionen fordeler sig med 40% på M_1 , 50% på M_2 og 10% på M_3 .

Nogle af varerne er defekte.

Det drejer sig om 5% på M_1 , 6% på M_2 og 30% på M_3 .

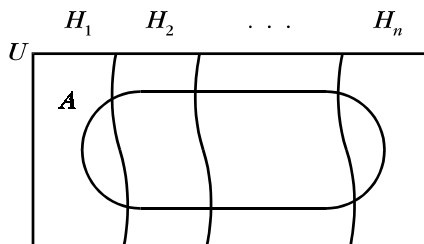
Mængden af defekte varer betegnes D . En vare fra denne produktion udvælges tilfældigt.

Sandsynligheden for at varen er defekt, er

$$P(D) = 0,05 \cdot 0,4 + 0,06 \cdot 0,5 + 0,30 \cdot 0,10 = 0,08$$

Sandsynligheden for at varen er produceret på M_1 , når det oplyses, at den er defekt, er

$$P(M_1|D) = \frac{0,05 \cdot 0,4}{0,08} = 0,25$$

Udfaldsrum U

Hændelse A

Antal hændelser n

Hændelser $H_1, H_2, \dots, H_n$, der udelukker hinanden, og som udfylder U

Loven om den totale sandsynlighed

$$P(A) = \sum_{i=1}^n P(A|H_i) \cdot P(H_i) \quad (219)$$

Bayes formel (alternativ version)

$$P(H_j|A) = \frac{P(A|H_j) \cdot P(H_j)}{P(A)}, \quad j = 1, 2, \dots, n \quad (220)$$

Stokastisk variabel

Sandsynlighedsfordelingen for en stokastisk variabel X er

x	2	5	7
$P(X = x)$	0,4	0,5	0,1

Fordelingsfunktionen for X er

x	2	5	7
$F(x)$	0,4	0,9	1,0

Middelværdien af X er

$$E(X) = 2 \cdot 0,4 + 5 \cdot 0,5 + 7 \cdot 0,1 = 4$$

Variansen af X er

$$\text{Var}(X) = (2 - 4)^2 \cdot 0,4 + (5 - 4)^2 \cdot 0,5 + (7 - 4)^2 \cdot 0,1 = 3$$

$$\text{Var}(X) = 2^2 \cdot 0,4 + 5^2 \cdot 0,5 + 7^2 \cdot 0,1 - 4^2 = 3$$

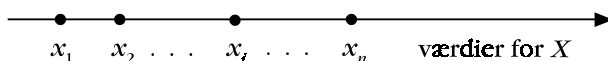
Standardafvigelsen af X er

$$\sigma(X) = \sqrt{3} = 1,73$$

Fordelingsfunktion F for en stokastisk variabel X

$$F(x) = P(X \leq x) \quad , \quad x \in \mathbb{R} \quad (221)$$

Diskret stokastisk variabel X

Antal værdier n

Værdier $x_1, x_2, \dots, x_n$

Sandsynlighedsfunktion f

$$f(x_i) = P(X = x_i) \quad , \quad i = 1, 2, \dots, n \quad (222)$$

Fordelingsfunktion F

$$F(x_i) = \sum_{j=1}^i f(x_j) \quad , \quad i = 1, 2, \dots, n \quad (223)$$

Middelværdi μ

$$\mu = E(X) = \sum_{i=1}^n x_i \cdot P(X = x_i) \quad (224)$$

Varians σ^2

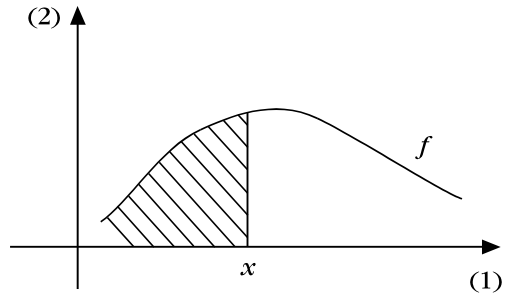
$$\sigma^2 = \text{Var}(X) = \sum_{i=1}^n (x_i - \mu)^2 \cdot P(X = x_i) \quad (225)$$

$$\sigma^2 = \text{Var}(X) = E(X^2) - (E(X))^2 \quad (226)$$

Standardafvigelse σ

$$\sigma = \sigma(X) = \sqrt{\text{Var}(X)} \quad (227)$$

Kontinuert stokastisk variabel X

Figuren viser grafen for en tæthedsfunktion f .
Arealet under grafen er lig med 1

Fordelingsfunktion F

$F(x)$ er arealet under grafen for f til venstre for x (228)

Lineær transformation af stokastisk variabel X

$$5X + 4$$

Det antages, at $E(X) = 10$ og $\text{Var}(X) = 9$. Så er

$$E(5X + 4) = 5 \cdot 10 + 4 = 54$$

$$\text{Var}(5X + 4) = 5^2 \cdot 9 = 225$$

$$\sigma(5X + 4) = |5| \cdot 3 = 15$$

$$aX + b \quad (229)$$

Regneregler

$$E(aX + b) = aE(X) + b \quad (230)$$

$$\text{Var}(aX + b) = a^2 \text{Var}(X) \quad (231)$$

$$\sigma(aX + b) = |a| \sigma(X) \quad (232)$$

Binomialfordeling

$$5! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5 = 120$$

$$K(5,3) = \binom{5}{3} = \frac{5!}{3!(5-3)!} = 10$$

Lad X betegne antal defekte enheder i en stikprøve på 50, som stammer fra en produktion, hvoraf 14% af enhederne er defekte. Det antages

$$X \sim b(50; 0,14)$$

Sandsynligheden for at stikprøven indeholder 2 defekte er

$$P(X = 2) = K(50, 2) \cdot 0,14^2 \cdot (1 - 0,14)^{50-2} = 0,0172$$

Det forventede antal defekte i stikprøven er

$$E(X) = 50 \cdot 0,14 = 7$$

Variansen af antal defekte er

$$\text{Var}(X) = 50 \cdot 0,14 \cdot (1 - 0,14) = 6,02$$

Standardafvigelsen af antal defekte er

$$\sigma(X) = \sqrt{50 \cdot 0,14 \cdot (1 - 0,14)} = 2,45$$

n fakultet $n!$

$$n! = 1 \cdot 2 \cdot \dots \cdot n \quad (233)$$

$$0! = 1 \quad (234)$$

Binomialkoefficient $K(n, r)$

$$K(n, r) = \binom{n}{r} = \frac{n!}{r!(n-r)!} \quad (235)$$

Binomialfordelt stokastisk variabel X

Antalsparameter n

Sandsynlighedsparameter p

Værdier $0, 1, 2, \dots, n$

$$X \sim b(n, p) \quad (236)$$

Sandsynlighedsfunktion

$$P(X = r) = K(n, r) \cdot p^r \cdot (1 - p)^{n-r} \quad (237)$$

Middelværdi

$$E(X) = n \cdot p \quad (238)$$

Varians

$$\text{Var}(X) = n \cdot p \cdot (1 - p) \quad (239)$$

Standardafvigelse

$$\sigma(X) = \sqrt{n \cdot p \cdot (1 - p)} \quad (240)$$

Approksimation af binomialfordelt stokastisk variabel X med normalfordeling

Antag, at $X \sim b(32; 0,25)$. Så er med tilnærmelse

$$X \sim N\left(32 \cdot 0,25; \sqrt{32 \cdot 0,25 \cdot (1 - 0,25)}\right)$$

$\Leftrightarrow$

$$X \sim N(8, \sqrt{6})$$

$$X \sim b(n, p)$$

Forudsætning $n \cdot p \geq 5$ og $n \cdot (1 - p) \geq 5$

Tilnærmelsesvis fordeling af X

$$X \sim N\left(n \cdot p, \sqrt{n \cdot p \cdot (1 - p)}\right) \quad (241)$$

Beregning af sandsynligheder ved hjælp af fordelingsfunktionen Φ for standardnormalfordelingen

$$\begin{aligned} P(X \leq 5) &\approx \Phi\left(\frac{5 + 0,5 - 32 \cdot 0,25}{\sqrt{32 \cdot 0,25 \cdot (1 - 0,25)}}\right) \\ &= \Phi(-1,02) = 0,15386 \end{aligned}$$

$$P(X \leq a) \approx \Phi\left(\frac{a + 0,5 - n \cdot p}{\sqrt{n \cdot p \cdot (1 - p)}}\right) \quad (242)$$

$$\begin{aligned} P(X \geq 5) &\approx 1 - \Phi\left(\frac{5 - 0,5 - 32 \cdot 0,25}{\sqrt{32 \cdot 0,25 \cdot (1 - 0,25)}}\right) \\ &= 1 - \Phi(-1,43) \\ &= 1 - 0,07636 = 0,92364 \end{aligned}$$

$$P(X \geq a) \approx 1 - \Phi\left(\frac{a - 0,5 - n \cdot p}{\sqrt{n \cdot p \cdot (1 - p)}}\right) \quad (243)$$

$$\begin{aligned} P(5 \leq X \leq 9) &\approx \Phi\left(\frac{9 + 0,5 - 32 \cdot 0,25}{\sqrt{32 \cdot 0,25 \cdot (1 - 0,25)}}\right) - \\ &\quad \Phi\left(\frac{5 - 0,5 - 32 \cdot 0,25}{\sqrt{32 \cdot 0,25 \cdot (1 - 0,25)}}\right) \\ &= \Phi(0,61) - \Phi(-1,43) \\ &= 0,72907 - 0,07636 \\ &= 0,65271 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} P(a \leq X \leq b) &\approx \Phi\left(\frac{b + 0,5 - n \cdot p}{\sqrt{n \cdot p \cdot (1 - p)}}\right) - \\ &\quad \Phi\left(\frac{a - 0,5 - n \cdot p}{\sqrt{n \cdot p \cdot (1 - p)}}\right) \end{aligned} \quad (244)$$

Normalfordeling

Normalfordelt stokastisk variabel X

Middelværdi μ

Standardafvigelse σ

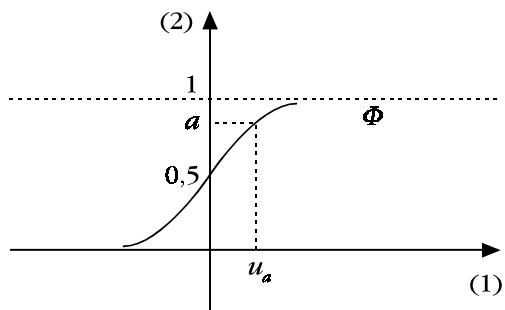
Varians σ^2

$$X \sim N(\mu, \sigma) \quad (245)$$

Standardnormalfordelt stokastisk variabel U

$$U \sim N(0,1) \quad (246)$$

Graf for fordelingsfunktion Φ

$$0,95 - \text{fraktil} = 1,645$$

$$\Phi(1,645) = 0,95$$

$$a - \text{fraktil} = u_a \quad (247)$$

$$\Phi(u_a) = a \quad (248)$$

Antag at $X \sim N(7, 2)$, så er

$$\frac{X-7}{2} \sim N(0,1)$$

$$P(X \leq 8) = \Phi\left(\frac{8-7}{2}\right) = \Phi(0,5) = 0,69146$$

$$\begin{aligned} P(4 \leq X \leq 8) &= \Phi\left(\frac{8-7}{2}\right) - \Phi\left(\frac{4-7}{2}\right) \\ &= \Phi(0,5) - \Phi(-1,5) \\ &= 0,69146 - 0,06681 \\ &= 0,62465 \end{aligned}$$

Det antages, at $X_i \sim N(10, 2)$

$$i = 1, 2, \dots, 50,$$

og at de stokastiske variable er uafhængige.

Fordelingen af gennemsnittet er

$$\bar{X} \sim N\left(10, \frac{2}{\sqrt{50}}\right)$$

Standardisering af normalfordelt stokastisk variabel X

$$X \sim N(\mu, \sigma)$$

$$\frac{X-\mu}{\sigma} \sim N(0,1) \quad (249)$$

Beregning af intervalsandsynligheder

$$P(X \leq a) = \Phi\left(\frac{a-\mu}{\sigma}\right) \quad (250)$$

$$P(X \geq a) = 1 - \Phi\left(\frac{a-\mu}{\sigma}\right) \quad (251)$$

$$P(a \leq X \leq b) = \Phi\left(\frac{b-\mu}{\sigma}\right) - \Phi\left(\frac{a-\mu}{\sigma}\right) \quad (252)$$

Gennemsnit $\bar{X}$ af n uafhængige identisk normalfordelte stokastiske variable

$$X_i \sim N(\mu, \sigma), \quad i = 1, 2, \dots, n$$

uafhængige stokastiske variable

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n} \quad (253)$$

$$\bar{X} \sim N\left(\mu, \frac{\sigma}{\sqrt{n}}\right) \quad (254)$$

Konfidensinterval

På en årgang, der har været til matematikprøve, udvælges 8 elevers karakterer tilfældigt. De udvalgte karakterer blev 10, 9, 11, 9, 8, 6, 7, 8. Stikprøvens middelværdi $\bar{x} = 8,5$

Af erfaring ved man, at karaktererne er normalfordelt med

varians $\sigma^2 = 2,25$

Dvs. $\sigma = \sqrt{2,25} = 1,5$

Et 95% konfidensinterval for gennemsnitskarakteren μ er

$$8,5 - 1,96 \cdot \frac{1,5}{\sqrt{8}} < \mu < 8,5 + 1,96 \cdot \frac{1,5}{\sqrt{8}}$$

$\Leftrightarrow$

$$7,46 < \mu < 9,54$$

Konfidensinterval for middelværdien μ i en normalfordeling med kendt varians σ^2

Stikprøvens størrelse n

Observeret middelværdi i stikprøven $\bar{x}$

Standardafvigelse i normalfordelingen σ

$100 \cdot (1 - \frac{\alpha}{2})\%$ – fraktil $u_{1-\alpha/2}$ i standardnormalfordelingen

$100 \cdot (1 - \alpha)\%$ konfidensinterval for μ

$$\bar{x} - u_{1-\alpha/2} \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}} < \mu < \bar{x} + u_{1-\alpha/2} \cdot \frac{\sigma}{\sqrt{n}} \quad (255)$$

I en stikprøve på 50 enheder er der 8 defekte enheder.

Den observerede andel af defekte er

$$\hat{p} = \frac{8}{50} = 0,16$$

Et 95% konfidensinterval for andelen p af defekte i produktionen er

$$0,16 - 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,16 \cdot (1 - 0,16)}{50}} < p <$$

$$0,16 + 1,96 \cdot \sqrt{\frac{0,16 \cdot (1 - 0,16)}{50}}$$

$\Leftrightarrow$

$$0,06 < p < 0,26$$

Konfidensinterval for sandsynlighedsparameteren p i en binomialfordeling

Stikprøvens størrelse n

Antal succeser x

Observeret andel af succeser i stikprøven $\hat{p}$

$$\hat{p} = \frac{x}{n} \quad (256)$$

Forudsætning $n \cdot \hat{p} \geq 5$ og $n \cdot (1 - \hat{p}) \geq 5$

$100 \cdot (1 - \frac{a}{2})\%$ – fraktile $u_{1-a/2}$ i standardnormalfordelingen

$100 \cdot (1 - a)\%$ konfidensinterval for p

$$\hat{p} - u_{1-a/2} \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}} < p <$$

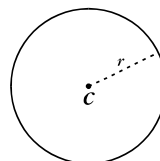
$$\hat{p} + u_{1-a/2} \cdot \sqrt{\frac{\hat{p} \cdot (1 - \hat{p})}{n}}$$

(257)

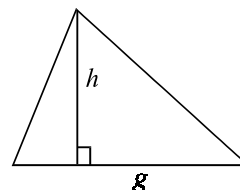

Areal

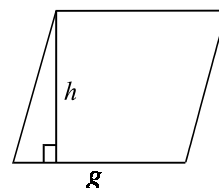
Cirkel
radius r
areal A
omkreds O
 $A = \pi r^2$
 $O = 2\pi r$

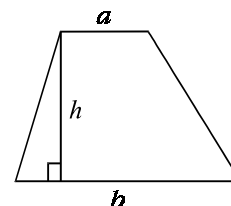
Trekant
højde h
grundlinie g
areal A
 $A = \frac{1}{2}hg$

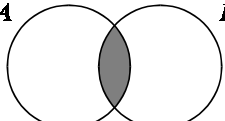
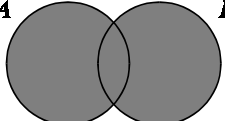
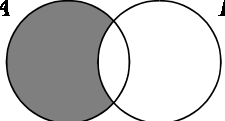
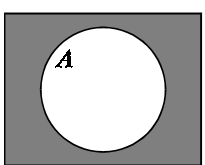
Parallelogram
højde h
grundlinie g
areal A
 $A = hg$

Trapez
højde h
parallelle sider a og b
areal A
 $A = \frac{1}{2}h(a + b)$

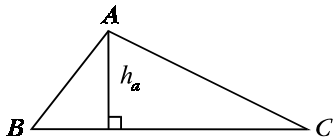
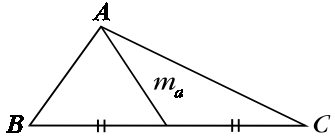
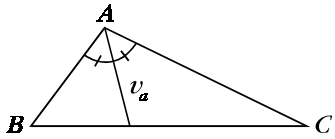

Matematiske symboler

Symbol	Betydning, læsemåde	Eksempler, bemærkninger m.v.
$\wedge$ $\vee$ non , $\neg$ $\Rightarrow$ $\Leftrightarrow$	konjunktion ("og") disjunktions ("eller" i betydningen "og/eller") negation implikation ("hvis ... så", "medfører") biimplikation ("ensbetydende med", "hvis og kun hvis")	$p \wedge q$ $p \vee q$ $\text{non } p$, $\neg p$ $p \Rightarrow q$ $p \Leftrightarrow q$
$\{.,.,.,.\}$ $\{x \in G p(x)\}$ $\{x p(x)\}$	mængde, hvis elementer opregnes; mængde skrevet på listeform mængden af de elementer x i G , for hvilke $p(x)$ er sand afkortet symbol der kan anvendes, når det af sammenhængen fremgår, hvilken mængde G der lægges til grund	$\{-2, 5, 8\}$ $\{x \in \mathbb{R} x < 6\}$ $\{x x > 6\}$
$\in$ $\subseteq$ $\subset$	er element i (tilhører) er delmængde af er ægte delmængde af	$a \in M$ $A \subseteq B$ $A \subset B$
$\cap$ $\cup$ $\setminus$ $\complement, \bar{}$ $\times$	fællesmængde foreningsmængde mængdedifferens komplementærmængde mængdeprodukt	$A \cap B$ $A \cup B$ $A \setminus B$ $\complement A, \bar{A}$ $A \times B = \{(a,b) a \in A \text{ og } b \in B\}$

Symbol	Betydning, læsemåde	Eksempler, bemærkninger m.v.
$[-;]$	lukket interval	$[-2; 3] = \{x \in \mathbb{R} -2 \leq x \leq 3\}$
$];]$	halvåbent interval	$] - 2; 3] = \{x \in \mathbb{R} -2 < x \leq 3\}$
$[-; [$	halvåbent interval	$[-2; 3[= \{x \in \mathbb{R} -2 \leq x < 3\}$
$]; [$	åbent interval	$] - 2; 3[= \{x \in \mathbb{R} -2 < x < 3\}$
N	mængden af naturlige tal	$\mathbb{N} = \{1, 2, 3, \dots\}$
Z	mængden af hele tal	$\mathbb{Z} = \{\dots, -2, -1, 0, 1, 2, \dots\}$
Q	mængden af rationale tal	tal, der kan skrives på formen $\frac{p}{q}$, hvor $p \in \mathbb{Z}$, $q \in \mathbb{N}$
R	mængden af reelle tal	
$\emptyset$	den tomme mængde	$\emptyset = \{ \}$
(a, b)	ordnet elementpar	$(2, 6)$
$(a_1, a_2, \dots, a_n)$	ordnet elementsæt	$(-2, 4, -6)$
$\sum_{i=1}^n a_i$	$a_1 + a_2 + \dots + a_n$	hvis indeksemængden, som i skal gennemløbe, fremgår af sammenhængen, skrives blot $\sum a_i$ eller $\sum_i a_i$
$n!$	n faktoret	$n! = n \cdot (n-1) \cdot (n-2) \cdot \dots \cdot 2 \cdot 1$ for $n \in \mathbb{N}$ $0! = 1$
$K(n, r)$, $\binom{n}{r}$	binomialkoefficient	$K(n, r) = \frac{n!}{r!(n-r)!}$
$f: A \curvearrowright B$	funktion f fra A (definitions-mængde for f) til B	i visse sammenhænge bruges udtryksmåder som "funktionen $f(x) = 2x + 5$ ", "funktionen $y = 2x + 5$ " og "funktionen $2x + 5$ "
$f(x)$	funktionsværdi af x ved funktionen f	
$\text{Dm}(f)$	definitions-mængde for f	
$\text{Vm}(f)$	værdimængde for f	
$f + g$	sum af to funktioner	$(f + g)(x) = f(x) + g(x)$
$f - g$	differens mellem to funktioner	$(f - g)(x) = f(x) - g(x)$
$f \cdot g$, fg	produkt af to funktioner	$(f \cdot g)(x) = (fg)(x) = f(x) \cdot g(x)$
$\frac{f}{g}$	kvotient mellem to funktioner	$\left(\frac{f}{g}\right)(x) = \frac{f(x)}{g(x)}$, hvor $g(x) \neq 0$
$f \circ g$	sammensat funktion	$(f \circ g)(x) = f(g(x))$
f^{-1}	invers (omvendt) funktion	$y = f(x) \Leftrightarrow x = f^{-1}(y)$

Symbol	Betydning, læsemåde	Eksempler, bemærkninger m.v.
a^x	eksponentialfunktion med grundtal a , $a > 0$	a^x betegnes også $\exp_a(x)$
e^x	den naturlige eksponentialfunktion	e^x betegnes også $\exp(x)$
log	logaritmefunktionen med grundtal 10	$y = \log x \Leftrightarrow x = 10^y$
ln	den naturlige logaritmefunktion	$y = \ln x \Leftrightarrow x = e^y$
sin cos tan cot	sinus cosinus tangens cotangens	tan betegnes også tg $\cot x = \frac{\cos x}{\sin x}$
$ x $	den numeriske (absolutte) værdi af x	$ x $ betegnes også $\text{abs}(x)$
$\lim_{x \rightarrow x_0} f(x)$ $f(x) \rightarrow a$ for $x \rightarrow x_0$ $f(x) \rightarrow \infty$ for $x \rightarrow \infty$	grænseværdi af $f(x)$ for x gående mod x_0 $f(x)$ går mod a for x gående mod x_0 $f(x)$ går mod uendelig for x gående mod uendelig	$\lim_{x \rightarrow 3} (x^2 - 5) = 4$, $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{x} = 0$ $\frac{\sin x}{x} \rightarrow 1$ for $x \rightarrow 0$ $x^3 \rightarrow \infty$ for $x \rightarrow \infty$
Δx Δf $\frac{\Delta f}{\Delta x}$	x -tilvækst i x_0 funktionstilvækst for f i x_0 differenskvotient for f i x_0	$\Delta x = x - x_0$ $\Delta f = f(x) - f(x_0)$ $\frac{\Delta f}{\Delta x} = \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0} = \frac{f(x_0 + \Delta x) - f(x_0)}{\Delta x}$
$f'(x_0)$ f' $f^{(n)}$	differentialkvotient for f i x_0 afledet funktion af f den n -te afledede funktion af f	$f'(x_0) = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0}$ $= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta f}{\Delta x}$ $= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x_0 + \Delta x) - f(x_0)}{\Delta x}$ betegnes også $\frac{df(x)}{dx}$, $\frac{df}{dx}$, $\frac{dy}{dx}$ eller y' i stedet for $f^{(2)}$ og $f^{(3)}$ skrives som regel f'' og f'''
$\int f(x)dx$ $\int_a^b f(x)dx$	stamfunktion (ubestemt integral til f) integralet fra a til b af f (bestemt integral)	

Symbol	Betydning, læsemåde	Eksempler, bemærkninger m.v.
AB $ AB $	liniestykket AB længden af liniestykket AB	
$\vec{a}$, $\overrightarrow{AB}$ $ \vec{a} $, $ \overrightarrow{AB} $ $\hat{\vec{a}}$ $\vec{a} \cdot \vec{b}$	vektor længde af vektor tværvektor skalarprodukt	
$\parallel$ $\perp$ $\cong$ $\sim$	“er parallel med” “er vinkelret på” “er kongruent med” “er ligedannet med”	
h_a m_a v_A $\angle A$	højden med fodpunkt på siden a eller dennes forlængelse medianen med fodpunkt på siden a vinkelhalveringslinien for vinkel A vinkel A	 $\angle A$ anvendes også som betegnelse for gradtallet, f.eks. $\angle A = 105^\circ$
$X \sim b(n, p)$	X er binomialfordelt med antalsparameter n og sandsynlighedsparameter p	
$X \sim N(\mu, \sigma)$	X er normalfordelt med middelværdi μ og standardafvigelse σ	

Stikordsregister for Niveau B

Amortisationsformlen	7	Frekvens.....	33	Logaritmefunktioner	21
Andengradspolynomium.....	17	- summeret.....	36	Middeltal,	
- nulpunkter	17	Fremskrivning	6	diskrete observationer.....	33
- rødder.....	17	Fremskrivningsfaktor.....	20	Middeltal,	
Annuitetsregning	7	Fremtidsværdi af annuitet	7	grupperede observationer..	35
Annuitetsydelse.....	7	Funktion.....	14	Middelværdi, binomialfordelt	
Approksimerende		Funktion, der er proportional		stokastisk variabel	39
førstegradspolynomium	31	med potensfunktion.....	23	Middelværdi, diskret	
Asymptote for		Funktionsbegrebet.....	14	stokastisk variabel	38
polynomiumsbrøk.....	18	Funktionsværdi	14	Monotoniintervaller.....	14
Begyndelsesværdi	20	Gennemsnit,		Mulig rational nulpunkt i et	
Binomialfordeling.....	39	diskrete observationer	33	polynomium	17
Binomialfordelt		Gennemsnit,		Mulig rational rod i et	
stokastisk variabel	39	grupperede observationer .	35	polynomium	17
Binomialkoefficient.....	39	Gennemsnitlig procent.....	5	Niveaulinie	30
cos, graf for	26	Gennemsnitlig rentefod.....	5	Normalfordeling	40
Cosinus	26	Grupperede observationer.....	35	Normalfordelt stokastisk	
Cosinusrelationerne	13	Gældsformlen.....	7	variabel	40
Definitions­mængde.....	14	Halveringskonstant.....	20	Nulpunkter for	
Deskriptiv statistik	33	Harmonisk svingning.....	29	andengrads­polynomium	17
Differentialkvotient	31	- graf for.....	29	Nutidsværdi af annuitet	7
Differentialregning.....	31	Histogram	36	Observationer, diskrete.....	33
Differentiation af specielle		Hældningskoefficient	9	Observationer,	
funktioner.....	32	Hændelse.....	37	grupperede	35
Differentiation,		- komplementær.....	37	Omvendt funktions.....	15
regneregler for	32	- sandsynlighed for.....	37	Omvendt proportionalitet.....	25
Diskret stokastisk variabel	38	Indekstal.....	5	Opsparingsformlen.....	7
Diskrete observationer.....	33	Intervalmidtpunkter	35	Parabel	11
Diskriminant	11; 17	Intervalsandsynligheder,		- skæringspunkter med	
Effektiv rente	6	beregning af.....	41	førsteaksen	11
EkspONENT	24	Komplementær hændelse.....	37	- skæringspunkt med	
Ekspontialfunktion,		Kvartiler	34; 36	andenaksen.....	11
den naturlige	19	Ligefrem proportionalitet.....	25	- toppunkt	11
Ekspontialfunktion med		Ligning for linie	10	Periode.....	29
grundtal a	19	Ligning for parabel.....	11	Pindediagram	34
Ekspontielle		Ligning for tangent.....	31	Polynomier.....	16
funktioner.....	19	Lineær funktion i to variable..	30	Polynomium af grad n	17
Ekspontiel ligning	20	Linie	9	Potensfunktioner	23
Ekspontielt voksende/		Lodret asymptote.....	18	Potensligning	24
aftagende funktion.....	19	log og ln,		Potensregneregler	8
Faktorisering af		sammenhæng mellem	22	Procentregning	5
andengrads­polynomium....	17	Logaritmefunktion,		Proportionalitet.....	25
Fordelingsfunktion.....	38	den naturlige.....	22	Rentesregning.....	6
Fordoblingskonstant.....	20	Logaritmefunktionen med		Retvinklet trekant.....	12
Fraktiler.....	34; 36	grundtal 10.....	21	Sammensat funktion.....	15

Sandsynlighed			
- for hændelse	37		
- for komplementær hændelse.....	37		
Sandsynligheder,			
regneregler for	37		
Sandsynlighedsfunktion	37		
- binomialfordelt stokastisk variabel	39		
- diskret stokastisk variabel	38		
Sandsynlighedsregning	37		
sin, graf for.....	26		
Sinus	26		
Sinusrelationerne	13		
Skrå asymptote.....	18		
Standardafvigelse,			
binomialfordelt stokastisk variabel.....	39		
Standardafvigelse,			
diskret stokastisk variabel..	38		
Stigningstal.....	9		
Stokastisk variabel	38		
- binomialfordelt.....	39		
- diskret	38		
- normalfordelt.....	40		
Sumkurve	36		
Summerede frekvenser	34; 36		
Søjlediagram	36		
tan, graf for.....	27		
Tangens	27		
Tangent, ligning for.....	31		
Tilbageskrivning.....	6		
Toppunkt for parabel.....	11		
Trappediagram.....	34		
Trekant	12		
- areal.....	13		
- retvinklet	12		
- vilkårlig.....	13		
Trigonometriske funktioner ...	26		
- specielle funktionsværdier	28		
Trigonometriske grundligninger	28		
Udfaldsrum	37		
Vandret asymptote.....	18		
Varians	38; 39		
- binomialfordelt stokastisk variabel	39		
- diskret stokastisk variabel	38		
Vejet gennemsnit	5		
Vilkårlig trekant.....	13		
Værdimængde.....	14		

Stikordsregister for Niveau A

Additionsregelen	60	Fordelingsfunktion, standardnormalfordelt	- ligning for	47
Afstand.....	48	stokastisk variabel, graf	- retningsvektor for	47
- fra punkt til linie	48	Gennemsnit af n uafhængige	Loven om den totale	
- i planen.....	48	identisk normalfordelte	sandsynlighed	61
- mellem to punkter.....	48	stokastiske variable.....	Længde af vektor	43
Approximation af binomial-		Hyperbel	Længde af vektor bestemt af	
fordelt stokastisk variabel		- asymptoter	to punkter i planen	46
med normalfordeling.....	65	Hændelse,	Middelværdi	
Areal		sandsynlighed for	- binomialfordelt	
- af cirkel.....	50	Højresum	stokastisk variabel	64
- af det parallelogram, to		Integralregning.....	- diskret	
vektorer udspænder.....	45	- delvis	stokastisk variabel	62
- af ellipse	51	- partiel.....	Multiplikationsreglen.....	60
- af trekant.....	46	- ved substitution.....	n faktuel.....	64
Arealberegning.....	56	Integrations	Niveaukurve.....	53
Asymptoter til hyperbel.....	52	Intervalsandsynligheder,	Normalfordeling	66
Bayes formel	60	beregning af.....	Normalfordelt stokastisk	
- alternativ version	61	Konfidensinterval for	variabel	66
Beregning af sandsynligheder		middelværdien i en	- middelværdi.....	66
ved hjælp af fordelings-		normalfordelt	- standardafvigelse	66
funktionen for standard-		population.....	- varians	66
normalfordelingen	65	Konfidensinterval for	Numerisk integration	57
Bestemt integral,		sandsynligheds-	Omkreds af cirkel	50
regneregler for	55	parameteren i en	Parabel	49
- tilnærmelsessummer for .	57	binomialfordeling	Partiel integration.....	55
Betinget sandsynlighed.....	60	Kontinuert stokastisk	Projektion af vektor	
Binomialfordeling.....	64	variabel.....	på vektor	45
Binomialfordelt		Koordinatsæt for vektor	Retningsvektor	47
stokastisk variabel	64	bestemt ved to punkter	Sandsynlighed,	
Binomialkoefficient.....	64	i planen.....	- betinget	60
Cirkel	50	Kvadratisk funktion	- for en hændelse	59
Delintervallængde.....	57	i to variable	- for komplementær-	
Delvis integration	55	Ligning	hændelse	59
Differens mellem		- for asymptoter	- loven om den totale	61
to vektorer.....	44	til hyperbel	Sandsynligheder,	
Differentialligninger.....	58	- for cirkel	regneregler for.....	59
Diskret stokastisk variabel	62	- for ellipse.....	Sandsynlighedsfunktion	59
Diskriminant	49	- for hyperbel	- binomialfordelt	
Ellipse.....	51	- for linie	stokastisk variabel	64
Fordelingsfunktion, diskret		- for parabel.....	- diskret	
stokastisk variabel	62	Lineær transformation af	stokastisk variabel	62
Fordelingsfunktion for en		stokastisk variabel.....	Sandsynlighedsregning	59
stokastisk variabel	62	Linie	Skalarprodukt	44
Fordelingsfunktion, kontinuert		- i planen	Stamfunktion	54
stokastisk variabel	63		- til specielle funktioner	54

Standardafvigelse,	Sum af to vektorer.....44	- normalfordelt
- binomialfordelt	Tilnærmelsessummer	stokastisk variabel 66
stokastisk variabel..... 64	for bestemt integral.....57	Vektor bestemt ved to punkter
- diskret	Toppunkt 49	i planen.....46
stokastisk variabel..... 62	Trapezsum 57	Vektorer i planen 43
- normalfordelt	Tværvektor 45	- areal af parallelogram,
stokastisk variabel..... 67	Uafhængige hændelser 60	udspændt af to 45
Standardisering	Ubestemt integral	- differens mellem to 44
af normalfordelt	regneregler for.....55	- regning med 43
stokastisk variabel 67	Udfaldsrum.....59	- sum af to.....44
Stokastisk variabel..... 62	Varians,	- vinkelrette.....44
- binomialfordelt 64	- binomialfordelt	Venstresum 57
- diskret..... 62	stokastisk variabel.....64	Vinkelrette vektorer.....44
- kontinuert 63	- diskret	
- normalfordelt 66	stokastisk variabel.....62	